

Abonamentul:

pe 1 an 6 cor.
pe 1/2 an 3—
pe 1/4 an 1-50

ROMANIA:

pe 1 an 10 lei
pe 1/2 an 5—

ȚARA NOASTRĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ.

Redacția
și
administrația
SIBIU
NAGYSZEBEN
strada Morii 8.

Biserica ortodoxă din România

și
anteproiectul Domnului Ministru S. H A R E T referitor la reforma sinodală.

Toți istoriografii români de seamă sunt de acord, că poporul nostru s'a încreștinat din cele mai vechi timpuri, și nu deodată prin activitatea unui singur apostol cunoscut și a ucenicilor săi, ci succesiv, pe încetul, și deodată cu formarea sa ca individualitate etnică deosebită, ca *popor român*. În urmare toți factorii de căpetenie, cari alcătuiesc firea neamului nostru, s'au plămădit și au dospit împreună. Astfel nu-i mirare, dacă poporul nostru, limba, legea, religia, datini și tradiții le consideră deopotrivă «sfinte», dacă sentimentele sale religioase sunt strâns unite cu cele naționale, formând un întreg nedespărțit, căci țărănul român, la întrebarea «De ce religie te ții?» răspunde: «De legea românească», și deaceia Românul a ținut și ține morțiș la toate însușirile, ce constituiesc cuintezenta firii sale. Acestea l-au trecut teafăr prin toate primejdiile și fortunele celor 18 veacuri; pentru ele a suferit asupriri, nedreptăți și chinuri, cari i-au ridicat în mare măsură însemnătatea și valoarea, deci cu drept cuvânt putem constata, că acele însușiri formează azi și pentru viitor puterea probată a trăinicii acestui popor.

Conducătorii de pretutindeni ai acestui neam, de jos până sus, — numai ținând cont în toate acțiunile și legiferările lor de această fire a poporului — vor lucra în folosul unei dezvoltări normale a lui, care duce la progres; iar o împotrivire acestei dezvoltări va stânjeni și poticni înaintarea sa, pânăcând împrejurări favorabile vor readuce toate în vechia ogașă, «căci toate — cum e 'n fire — se 'ntorc la matca lor».

Știindu-le acestea, clasele de sus ale poporului nostru, mai ales din învecinatul regat, au sfânta datorie a nu se depărta de firea înăscută a poporului, ci a se apropia cât de bine de el, a reaccepta însușirile inerente firii lui, întrucât sub înrăurirea creșterii străine și a traiului în mediu străin le-ar fi pierdut, căci numai astfel vor forma toți cetățenii regatului o unitate originală distinctă, numai așa vor păstra frumoasele tradiții ale strămoșilor lor, boieri și voievozi din lumea veche.

Biserica, cu toate formele câte în cursul aproape bimilenar al vremii s'au dezvoltat în viața noastră bisericească, a trecut în sângele poporului nostru, încât a devenit o instituție națională cu adânci rădăcini în firea întregului popor, cari nu se pot nimici, și pe cari toți fiii poporului au datorința a le cultiva cu îngrijire, căci și acele rădăcini au menirea a duce sucultă de viață pentru dezvoltarea sănătoasă a întregului neam.

Biserica noastră a devenit dreptcredincioasă română, credința noastră a devenit un tezaur național.

Regretatul bărbat de stat *Alexandru Lahovari* într'un remarcabil discurs din timpul mișcărilor provocate de detronarea mitropolitului *Ghenadie* zice între altele: «Această credință, în care ne-am născut și în care voim să murim, care a preșăzut la cele mai mari acte ale vieții noastre, care a împreunat mâinile noastre cu mâinile soțiilor noastre, care a adumbrat leagănul copiilor noștri, care a veghiat mângâietoare la căpătâiul strămoșilor noștri adormiți, în care și noi sperăm să adormim în pace pentru a reînvia în speranță: — acea credință nu poate fi pângărită».

„Dânsa a fost dela început dealungul istoriei una cu națiunea română, dânsa a purtat în luptă steagurile biruitoare ale Mihailor și ale Stefanilor, pentru dânsa au murit *Basarabii* în Constantinopol. Ea este amestecată cu pământul și țărâna acestei țări; ea este dospită în inimile și în cugetile noastre».

Un alt profund cugetător, frunțas al Românilor de dincoace de Carpați, d-l *Alexandru Mocsonyi*, astfel caracterizează însemnătatea bisericii noastre într'un discurs festiv, ținut la *Rășinari* în 1898, cu prilejul parastasului de 25 ani dela moartea fericitului mare metropolit *Andrieu Șaguna*:

«*Spiritul creștinismului ortodox, contopit cu spiritul anticei culturi romane — această sinteză psihică — constituie geniul Românismului. De aci putem cuprinde ideea bisericii naționale în toată însemnătatea ei: Biserica națională este partea integrantă, indisolubilă a Românismului genuin. Nu este deci mirare, dacă biserica română și poporul român de când sunt, una se simt, dacă durerile și bucuriile lor pururea împreună le simt. Într'adevăr — fie că *Catolicismul și calvinismul au strimtorat poporul nostru pentru ortodoxia sa, fie că grecismul și slavismul au stîrbit caracterul național al bisericii — pururea Românismului a fost atacat în nervul său vital; iar ruptura istorică a elementelor sale psihice, indisolubile — Românismul a resimțit-o drept ca o dureroasă vivisecțiune*».*

„Pricepem deci, de ce biserica națională a fost, este și va rămâne în veci condițiunea de viață a poporului român».

Iară distinsul bărbat de stat al României, acum retras în liniștea vieții particulare, d-l *Dimitrie Sturdza*, — ținând în 1893 la senat o binemotivată vorbire în cauza legii clerului — arată, ce norocire, ce mare lucru, este pentru un popor, «când națiunea se razimă de-o biserică, care e na-

țională, care viază în popor ca o instituție proprie a lui». Cuvântarea lui culminează în prețioasele cuvinte, cari trebuie să formeze crezul fiecărui politician român: „De-aceea să vă spun drept, — chiar dacă n'ași fi creștin și creștin ortodox din convincțiune — totuș a-și apăra biserica ortodoxă ca o instituție națională din punct de vedere politic, ca om de stat».

Cine cunoaște trecutul neamului nostru și momentele de căpetenie din istoria lui, acela trebuie să recunoască această importanță vitală a bisericii în dezvoltarea lui. Cei mai mari voievozi ai țerilor române de ce s'au alipit cu atâta căldură și dragoste de biserica strămoșească? Cine nu știe, ce însemnează pentru Români vlădici ca *Dosofteiu, Varlaam, Veniamin, Sava, Andreiu Șaguna, Silvestru Morariu* și mulți alții din șirul marilor arhierii?

De ce *Eminescu* numește metropolia Moldovei *mama neamului românesc*? Pentru că «a apărut intactă creștinătatea față cu agresiunea mohamedană»; pentru că «în persoana lui *Varlaam* metropolitul a făcut, ca duhul sfânt să vorbească în limba neamului românesc, să redeie în graiul de miere al coborâtorilor armiiilor romane sf. scriptură și preceptele blândului *Nazarinean*».¹

Intemeiați pe această importanță a bisericii, luminați bărbați de stat au decretat în art. XXI al Constituției — pe lângă garantarea absolutei libertăți a conștiinței și a cultelor străine — că «religiunea ortodoxă a răsăritului este religiunea dominantă a statului român». Deci cine mai mult ca și statul are interes, ca această biserică să steie la înălțimea misiunii sale? Cu toate acestea biserica română din regat este de multă vreme într'un stadiu de dureroasă decadentă față de frumosul ei trecut. Era tristă a fanarioților a supt — pe lângă duhul țării — și pe cel al bisericii. Urmele boalei se resimt încă în mod puternic.

Toate instituțiile de stat în timpul mai nou au fost ridicate; un progres vădit pe toate terenele. Așa în armată, instrucțiune, justiție, în viața economică, administrație etc.; numai biserica a rămas în vechia părgănire. Cu privire la biserică au comis o mare întrelăsare metropolitul deodinioară *Nifon* și cu înaltul său cler de pe timpul secularizării averilor mănăstirești, decretate la 1863 în adunarea, prezidentă de însuși metrp. *Nifon*: Acest act al Dnitoriului Cuza a fost fără îndoială un act patriotic de mare însemnătate și cu bucurie salutat de toți Români; dară capii

¹ Vezi: „Neamul românesc“ pag. 174, 909.

bisericeii trebuiau să convingă pe sfinții lui Cuza și pe el însuși, ca să se creeze barem din o parte mai mică a venitorilor sequestrate instituțiile de lipsă pentru ridicarea clerului pastoral și pentru îmbunătățirea stării sale materiale, ca să atragă elementele mai capabile în locul celor de o ignoranță crasă. Aceasta era o necesitate nu numai pentru viitorul bisericeii, ci pentru întreaga țară, căci împreună cu clerul a decăzut și temelia țării și puterea ei, *țăranul, poporul întreg*. Jertfa nu era pierdută, căci un cler luminat, conștii de misiunea sa și a strămoșeștei bisericeii, n'ar fi lăsat să ajungă țăranul în starea, la care cu toții știm, că se află; ci ar fi știut află căile și mijloacele legale pentru a forța pe bărbații conducători ai țării să nu neglige soarta lui, periclitând viitorul țării. Și aceasta ar fi fost de mai mare folos, decât un progres aparent în alte direcțiuni, dară în fond efemer, lipsându-i țaria temeliei, care susține toate instituțiile din stat: bunăstarea și cultura maselor mari ale poporului. — Intrelăsarea metrop. Nifon și a soților săi e cu atât mai mare, cu cât din hotărârile sinodului central al doilea,*) convocat pe baza «*decretului organic*» al lui Cuza la 1867 se vede, că cercurile bisericeii și guvernamentale s'au gândit la ridicarea bisericeii, căci se proiectase «*înființarea unei facultăți teologice și regularea situațiunii materiale a clerului de mir.*».

Dară — considerat acest sinod de anticanonice, pentru că luau parte și episcopi necanonici, denumiți de Cuza, și nu alesi după vechiul obicei, — mitropolitul Nifon n'a voit să prezideze, ducându-se la băi în străinătate; iar mitropol. Moldovei pretextând boală. La a treia a sa convocare, în 1869, s'au întrunit la acest sinod numai

*) S'a convocat de 3 ori: a) în 1865, când l-au atacat Neofil Scriban, ca anticanonice. Sinodul l-a exchis; b) la 1867. Mitropolitul absent. Popul Păunescu protestează contra sinodului. E depus; c) la 1869 când se prezintă numai 4 inși. De atunci până la 1872 biserica a rămas fără sinod central. Acest decret organic fu întocmit de Laurian, urmând pilda lui Șaguna, de a introduce și mireni în corporațiile bisericești; dară fără a ști preciza sfera de competență a membrilor lui, căci dă preoților și mirenilor dreptul de a se amesteca și în acele chestiuni pur bisericești, în care amestecul lor nu poate fi admis (d. e. judecarea episcopilor și metropoliților etc.).

4 membrii, și astfel încercarea lui Cuza de-a crea un sinod mixt a rămas baltă.*)

Drept scuză pentru acei politicieni din timpul modern, cari ar fi dorit ridicarea bisericeii și a clerului ei, rămâne faptul, că clerul există, așa bun-rău cum era; și astfel schimbarea lui în spre mai bine atârna dela o selecțiune cu atât mai înceată, cu cât numărul celor vechi era chiar *întrecător*. Armata, corpul dăscălesc, etc., au putut fi ridicate mai iute, fiindcă în multe privințe s'au *creat din nou*.

Alți politicieni au negles anume biserica în presupunerea greșită, că un cler luminat, cu trecere, ar fi împins țara în brațele Rusiei. Asta însă nu poate fi temerea unui guvern român. Dacă un mitropolit al Sârbiei apelează la sprijinul Rusiei în contra guvernului țării sale, nu urmează ca clerul român să facă asemenea, căci nu sunt aceleași relațiile etnice și politice.

O neiertată și mare greșală au comis însă față de biserica română, și prin aceasta față de înșasă țară, toate guvernele României noue, cari au aservit biserica intereselor politice ale singuraticelor partide, căci aceasta a împiedecat mai mult — decât orice alte cauze — ieșirea bisericeii din decădinta trecutului, stărpirea relelor, ce-o bântuie și ridicarea ei și a clerului pe toată linia.

Politica de partid cu certele ei, cari adeseori nu cunosc nici o margine, au ruinat și mai mult vaza și autoritatea clerului și prin asta a bisericeii întregi. În scaunele arhieresti, episcopesti, ba metropolitane chiar, ajungeau bărbați mediocrii, chiar slabi sau nevrednici, a căror simonii și netrebnicii erau îndeobște cunoscute. Cei impoțonați în demnități înalte cu nevrednicie, au compromis apoi biserica și țara, pe când cei harnici, distinși, cu merite, capabili — desgustați — au stat deoparte,

*) Vezi Nicolae Dobrescu „Istoria bis. rom. contempor.“ 1905 pag. 136 etc. Cuza institue prin „decretul organic“, edat la 1864 a) un „*sinod central*“ din mitropoliți, episcopi, arhieresti, și din câte 3 deputați alesi în fiecare eparhie dintre preoții de mir sau dintre laici cu cunoștințe teologice; b) un „*sinod eparhial*“ compus din episcopi sau mitropoliți, 3 membrii ai clerului, alesi dintre decanii facultăților (incă neexistente) teologice dela București și Iași, din rectorii seminariilor.

paralizați în mijlocirea binelui, ce l-ar fi putut face.

Culmea slăbiciunii sale a ajuns-o clerul înalt din România pe timpul celebrei detronări a mitropolitului *Ghenadie*, discreditând pe multă vreme prestigiul instituțiunii sinodului episcopesc. Nu intru în meritul vinovăției sau nevinovăției acestui arhieriu; dară nu poate fi sinod conștient acela, care azi depune la influințe externe pe capul bisericeii sale, și mâne același sinod își recunoaște greșala și îl reabilitează. Numai în un stadiu de decădere se poate lucra astfel. — Decădere însămnă atunci, când un nevrednic se poate ridica la treapta cea mai înaltă în ierarhia bisericească a unei țări; și tot decădere e, dacă un mitropolit vrednic este destituit dela înaltul său post. Efectul rău al acestei greșeli nici n'a lipsit. Foaia catolică «*Das Vaterland*» din Viena, astfel apreciază cazul în Nr. 152 din 1896:... «*toată cearta dintre primat și sinod și situațiunea bisericeii române peste tot este numai un nou argument pentru vechia experiență, că biserica orientală ruptă de Roma, nicicând nu va înflori, ci va progresa tot mai mult spre descompunerea ei internă și externă.*».

Câtă durere trebuie să simțească în sufletul său orice Român la cetirea unor asemenea rânduri, scrise la adresa acelei bisericeii, care pe timpul metropolitului *Petru Movila* al Chieului (1642) se ridicase la un nume deosebit în fața întregii bisericeii ortodoxe a Răsăritului și care a numărat în sânul vlădicilor săi atâția nemuritori bărbați, pe cari neamul întreg, pururea îi va pomeni cu recunoștință.

O deosebită stricăciune continuă a cauză bisericeii române din regat și legea clerului din 1893, prin care se introduce puterea lumească în toate afacerile interne ale bisericeii, până și în cele mai neînsemnate. Delătură chiar și pe protopopi după plac și pentru motive străine de bisericeă. Să îngerează în toate afacerile administrative și disciplinare. Biserica a devenit astfel o unealtă servilă în mână politicianilor, expusă tuturor veleităților unei lupte între partide. În nici o țară aservirea

FOILETON.

Graiul Pânii.)*

Poveste 'ntunecat' a pâinii
Nu-i strună să te știe plânge,
Căci de durerea ta străveche
In suflet cântecul se frânge.
Când de strigare strunei mele
Aș vrea plânsoarea ta s'o ferec,
Se sfarmă coardele strivite
De-atâta jale și 'ntunerec.

Din umbra nopții care 'ngroapă
Al vostru neam din vremi bătrâne,
Vă deslușiți în negre rânduri,
Voi dătătorilor de pâne.
Cinstite mâni, de soare arse
Și înăsprite de sudoare;
Din truda săptămânii voastre
Trăește-a lumii sărbătoare.

Eu vă 'ntâlnesc in drumul minții
Și 'n calea ulsurilor mele,
Căci nu vor ochii să mă mintă,
Nu vrea urechea să mă 'nșele.
Simt câte doruri ne'nșelese
Și gemate nepricepute

*) Din volumul de poezii: „*Ne chiamă pământul*“ ce apare zilele acestea în editura institutului „*Minerva*“ din București.

Acopere cu voi alături
Cenușa veacurilor mute.

Ați impletit atâta jale
In doina voastră care plânge,
Doar' holdele cu spice grele
Răsar din lacrimi și din sânge.
Dureri ați zăvorit sub glie
Și patimi ne'mblânzite încă.
Eu le 'nșeleg și mă 'nfioară
Cum fierb in matca lor adâncă.

Mustrearea mintea mea o sapă
Și groaza sufletu-mi apasă,
Căci umbra voastră 'ndurerată
Pe veci imi străjuie la masă.
Simt duhul răsurătirii negre
Infricoșata zi de mâne, —
Cum și-au dospit amărăciunea
In bucătura mea de pâne.

Octavian Goga.

Păcate Noi.

Eri, am văzut un om vorbind singur pe stradă — și tot eri, am ascultat pe un aiel ce vorbea în mijlocul mulțimei... și totuși, erea mai în pustiu cel din mulțime decât singuratecul de pe drum...

Prietenii și iubirea, mai curând se nasc decât se păstrează. D. M.

VIEAȚA LITERARĂ.

— Un alt „modern“. —

Mișcarea literară de astăzi se caracterizează, între altele, și prin multele ei puncte de înrudire. Scriitorii au o serie de note comune în ceea ce privește alegerea și tratarea subiectelor. Mai cu seamă în proză. De un timp încoace proza noastră cu toată frumuseța ei, a început să fie obositoare prin monotonia ei și prin îngustimea terenului pe care se produce. Prea seamănă eroii povestirilor și nuvelor la grai, la port și la suflet (ai lui Sadoveanu incalte au cu toții „*mustața cât vrabia*“!) și atmosfera în care trăesc și cugetă prea e la fel. Lipsa aceasta de variație, de ceva mai nou, mai îndrăzneț și mai individual, o simțim de-a binele. Și când vine câte un om nou, fie și începător, nu putem trece fără să-l luăm în seamă. Ne îndeamnă curiozitatea de a scruta, dacă nu s'a ivit cumva într'ansul prozatorul de mâine.

Din păcate d-l *Th. Cornel* din București, despre cartea cărui¹⁾ voi să vorbesc, este tot atât de puțin salvatorul așteptat pe terenul prozei, pe cum d-l Isac din Cluj nu poate fi Mesia modernismului român în poezie. Amândoi sunt însă

¹⁾ *Th. Cornel, Mentalia*. 1900—1908. București 1908 (Editura autorului) 1 vol. 254 pag.

bisericeii intereselor guvernelor trecătoare, n'au produs bine pentru țară.

Când s'a pertractat la senat proiectul, care introduce puterea lumească — politica — atât de adânc în viața internă a bisericeii, senatorul din opoziție *Dumitru Sturdza* — văzând că episcopatul prezent nu apără interesele bisericeii, ba sprijinește proiectul — i-a cetit în senat evangelia dela Mateiu: Cum Petru s'a lăpădat de Christos, — adevă de interesele bisericeii — dară după cântatul cocoșului *«ieșind afară a plâns cu amar»*.

Iară băncii ministeriale, care legă mâinile bisericeii, le-a cetit tot dela Mateiu evangelia: Cum cărturarii și fariseii au sedus poporul, să ceară slobozirea lui Varava, iară pe Iisus să-l răstignească; și-și termină vorbirea cu cuvintele *«Nu răstigniți biserica lui Christos»!*

O îndreptare deplină va putea deci urmă numai atunci, când toți bărbații de stat, fără deosebire de partid, — deplin conștii de marea responsabilitate ce-o au față de biserică — ca cea mai de frunte instituțiune națională — se vor desbrăca în toate raporturile lor față de biserică de orice considerații particulare, personale sau de partid etc. — și se vor lăsa călăuziți exclusiv numai de interesul obștesc, dictat de binele bisericeii, al țării și al neamului.

Când toți vor fi pătrunși de această înaltă îndatorire, se vor sili a ridica biserica acolo unde-i compete, sus, deasupra luptelor militante de partid, cari numai dejos o pot într-o țară curat națională, agitând luptele dintre frați. Biserica numai dela o asemenea înălțime își poate susține autoritatea, fără de care nu poate lucra cu succes într-o îndeplinirea misiunii sale de educatoare morală a cetățenilor.

Politicianii români — odată convinși de aceste adevăruri — vor accepta sincer principiul, recunoscut de atâția bărbați de stat din alte țări: *„Biserică liberă în stat liber“*, cu atât mai vârtos cu cât acest principiu corăspunde tradițiilor țării și nu odată a fost considerat și în România și mai ales la votarea *«Constituției»*.

Fostul primministru *D. Sturdza* în o cuvântare a sa zice: *«Constituțiunea noastră a stabilit (la 1872) dar în adevăr «Biserică liberă în stat liber», cu aceea însă ca să se știe bine, că biserica ortodoxă, fără a fi biserică de stat, este biserica dominantă în stat...»*

De ce dar guvernele române n'au ținut totdeauna cont de acest salutar principiu? De ce au încătușat biserica, făcându-o la toate ocaziile un instrument docil în mâna ministrului de culte? Iar acești miniștri — fiind și ei nu numai bărbați de stat ci și fii ai bisericeii ortodoxe, — de ce n'au folosit puterea lor totdeauna spre repararea relelor, iar nu spre perenarea lor și spre umilirea clerului?

Bărbații de stat ai României și mai ales conducătorii de azi ai partidului liberal — advertizați de triste evenimente ale anului 1907 — și-au pus de gând a regenera țara, a îndrepta întrelăsările și greșelile politice din trecut. Activitatea lor e o dovadă vie, că nu le lipsește o *voință sinceră*, și — dacă nu au putut împlini încă așteptările tuturor — aceasta, credem noi, este a se atribui precauțiunii, ce trebuie s'o aibă orice politician în alcătuirile sale, izvorită acea precauțiune din elementele de judecată pe cari le au la îndemână în măsură mai mare, decât aceia, cari — în dorul lor de progres — ar voi să vadă toate isprăvite iute și degrabă.

Noi avem însă ferma convingere, că regenerarea țării și mai ales înaintarea culturală, morală și peste tot rezolvarea norocoasă a problemei țărănești, este cu neputință, fără regenerarea bisericeii naționale, ridicată la înălțimea cuvenită și pusă în puțință de a-și înțelege rostul în mijlocul poporului român și de a munci cu succes pentru împlinirea sublimei sale misiuni.

Gândiți-vă numai, ce se alegea până acuma de poporul român din Ungaria și Transilvania, dacă nu aveam o biserică, care să înțeleagă îndatoririle sale pe toate terenele față de poporul păstorit, și să-și știe lua partea leului la crearea tuturor instituțiilor, menite a ridica morala, cultura și bunăstarea credincioșilor, precum și din

toate rezultatele, la câte până acuma am ajuns?

Ceeace s'a dovedit salutar la noi, unde avem a lupta cu mai multe greutăți și nevoi, va produce rezultate favorabile îndoite și mai repezi în România, unde toți factorii publici ai țării ar oferi în acelaș scop concursul lor.

De aceea cu toată căldura recomandăm bărbaților de stat și conducătorilor bisericeii române din regat, a *se apropia de noi în privința întregii organizări a bisericeii române de jos până sus, ținând cont și de spiritul canonului XXXIV apostolesc*. Nu-i de lipsă să accepteze întru toate amănuntele organizației noastre, căci în regat există încă mulțime de factori, cari îngrijesc și mijlocesc progresul credincioșilor. Dară principiul să fie: *Organizarea absolut independentă a bisericeii naționale de puterea lumească a țării, rezervându-și Domnitorul numai dreptul de control și de supremă inspecțiune a mersului afacerilor bisericești pe calea guvernelor sale rezpozabile.**) Dreptul acesta — autonom de a-și conduce biserica însaș toate afacerile sale — i-se poate da cu atât mai vârtos, cu cât biserica e pe deplin concrescută cu interesele țării. Statul numai să ocrotească biserica; și n'are să se teamă de puterea ei. Când s'au secularizat marile averi mănăstirești, biserica — ca o mamă bună — a cedat totul țării, ca să-și creeze instituțiunile de lipsă; iară ea cu creștinească resignație a trăit în lipse, a răbdat; deci are și statul acum datorința a o ajutoră, susțineă, fără ca în schimb să-i lege mâinile, mai ales că nu dă dela sine, ci sau din averile foste ale bisericeii sau dela poporul contribuabil, care-l formează biserica vie.

Cum e azi nu-i întru toate bine. Cine ne garantează d. e. astăzi, că în *«marele colegiu electoral»* nu sunt și atești și de aceia cari habar n'au de cele bisericești; iară de altă parte statul român n'are să se teamă, că biserica sa națională, atât de

*) Metropolitul Șaguna s'a opus cu toată hotărârea și cu succes încercărilor ministrului absolutistic din Austria Thun de-a trimite „comisar împărătesc“ la sinoadele bisericești. O audiență a sa la Thun în cauza aceasta este foarte instructivă.

aparitii simptomatice, — tipuri de Icar, avântați spre înălțimi tulburi, cari după câteva evoluțiuni prin „neant“ cad mototol. Și unul și altul au nutrit acelaș gând și încercarea lor merită să fie fixată.

D-l Th. Cornel, întors în Țară după vre-o 10 ani petrecuți în lumea modernă din Paris, ne dă o proză cu totul exotică, care dela început până la sfârșit, prin titlurile sale sunătoare, prin imaginile căutate, prin afectarea și jongleria cu teoriile de supra-om poartă în sine toate stigmatele decadentei străine.

Intăia sa bucată e intitulată „Vanzătorul de frumuseți.“ Ci-că vanzătorul este autorul însuș, iar frumusețile sunt minunile cărții sale. Povestea se țese așa, că autorul se plimbă cu un sac în spate, iar în sac el poartă exemplare din cartea sa „Mentalia“, care cuvânt ar însemna un fruct al minții, un fruct plin de fermecare. „Mentalia, cumpărați Mentalia“, strigă el mereu, dar lumea nu se îndură, căci e surdă și nepăsătoare pentru aceste minuni. Cartea nu are căutare; de pomană s'o dai și n'o cetește nimeni. Și atunci autorul, convins că lumea de astăzi e prea înapoiată și prea burgheză ca să-l înțeleagă, își ia sacul și pleacă spre alte orizonturi. „Mă voiu îndrepta spre alte răsărituri — zice el — și voiu urcă priporul îmbalsămat ce duce cătră dalba (?) lumilor viitoare. Cartea, cât de frumoasă, nu e de folos când nu e minte s'o priceapă“ ...

Așa-și spune autorul singur povestea cărții sale. În tonul acesta de autocritică vezi îndată caracteristica „modernului“, care se crede totdeauna prea mare pentru timpul și societatea în care e născut și se consideră o victimă a mediului mărunt și nepriecut ce-l înconjoară. Și în acest punct socotim că ne face mare nedreptate. Publicul și critica de astăzi au destulă pregătire pentru a gusta literatura cea mai rafinată, dar nimeni nu poate îngădui ca sub masca modernității să se răspândească o literatură imitată, scrisă de bieții diletanți.

Iată de pildă chiar și în cartea d-sale sunt bucăți, asupra cărora ne-am oprit cu interes. Un subiect ca acela din „Cum se află taina inimii“, despre o fată care-și destăinuiește prin lacrimi iubirea sa pământului, e foarte rar în proza noastră. Deasemenea fata care-și așteaptă pe Făt frumos — în „Povestea grădinei“ — și moare de dorul lui, e un capitol frumos din vecinica tragedie a iubirei visate și neimplinite. O a treia bucată, „Trei lacrimi de rouă“, poemul despre floarea Intristarea, care varsă lacrimi pe mormântul surorilor căzute sub nemiloasa coasă, are iarăș câteva pagini impresioniste, cu meșteșug cizelate. Vagul și melancolia de seară, în care știe să infășoare aceste în adevăr poetice subiecte, denotă calități de scriitor.

Dar incede diletantismul. D-lui Cornel îi place să-și dea drumul pe aripile cugetărei. Ici

stă de vorbă cu un firicel de iarbă, căruia-i descopere păsurile omenești. Colo ridică biciul în potruva prostiei, ce a cuprins toată omenirea dela un țarm al lumii la altul. În proză asemănătoare cu versul lui Ossian, el invocă o lumină nouă, o Auroră strălucitoare, care să gonească întunecul pe veci și să improspăteze inima și mintea omului. În stilul biblic tăbărește asupra moravurilor de astăzi; el dă grai Sfînxului și-l face să ne țină o lecție de morală convențională, zicând: „Legea naturei v'a creat deopotrivă și voi o știți, o știți cu toții și n'aveți dreptul să vă mâncați între voi, mai rău ca fiarele“ ... Iar cătră sfârșit învâlmășagul de cuvinte și idei e și mai mare: autorul se scufundă în cercetarea trecutului haotic; gândul îi trece în sbor, ca o mașină infernală, peste sute de veacuri, peste mii de veacuri. Intorcându-se din trecut, o ia razna înainte cu aceeaș mașină și cercetează viitorul, vede omul cum moare, soarele cum sângerează, luna și stelele cum se stâng și... „tot așa mai departe, prin neisprăvitul miliardelor de secole mistuite, Inchipuirea nu mai găsi lumea solară. Sori și pământuri se prefăcuseră în praf atomic și fură supti de mișcarea universală. Cu toții intrară în nestatornica lamură a naturii. Bătrânul Timp apusese; Trecut dintr'o dată nu mai fu, dar nici Viitor, ci Spațiu, spațiu gol, îngrozitor, neinvins“ ... Iar deasupra tuturor plutește glasul autorului: *Neantul e legea supremă!..*

concreșcută cu interesele poporului, va crea «stat în stat» provocând lupte culturale păgubitoare pentru țară. Trecutul țării este deplină dovadă, la ce înălțimi de mari patrioți s'au ridicat atâția vlădici ai bisericii sale.

Biserica este un organism, și ca atare constă din mai multe membre. Dacă e, ca acest organism să vieze, să desvoalte o viață sănătoasă și normală, trebuie înominis ca arteriile de viață să străbată și să funcționeze deopotrivă în toate membrele. Unde nu funcționează, acolo membrul e amorțit, e paralizat, e mort.

Biserica constă din *arhieri, monahi, preoți de mir* și din *biserica cea vie*, adică masele mari ale credincioșilor. *Toate aceste membre — după adevărul exprimat de vestitul Agripa — trebuie să funcționeze în armonie în acelaș organism comun, altcum rezultanta funcțiunilor de viață nu va fi promovarea intereselor întregului organism.*

Din o asemenea armonică conlucrare a clerului și a poporului va rezultă numai binele bisericii și a credincioșilor, căci hotărârile luate vor reprezenta adevăratele interese ale obștei, și *vox populi* va fi *vox dei*.

De sine se înțelege, că organizațiunea aceasta trebuie să se facă pe temeiul canoanelor celor cu valoare netrecătoare și a tradițiilor bune ale trecutului, cu precauțiune, cu consultarea prealabilă a tuturor factorilor competenți, cu frățească și pacinică înțelegere între biserică și stat, și prin munca pricepută a unor anchete, compuse din bărbați competenți.

În felul acesta se va găsi modul și calea de-a aduce în consonanță interesele viitoarei desvoltări a bisericii cu acele canoane, cari trebuie luate în considerare.

Preasfântul*) sinod arhieresc ar avea firește să rămâie supremul for bisericesc,

*) „Aduag aici o mică observare. Eu țin de incorect atributul de „Preasfinte“ în titulatura arhierilor etc. Putem zice: „Sfinte Dzeule, sfinte tare, sfinte fără de moarte“, adică „sfintei Treimi“; dară arhierii, episcopii și metropoliții, nu sunt nici „sfinți“ și cu atât mai puțin „preasfinți“. Deci această numire trebuie înlăturată și înlocuită cu cea unică corectă de „Preasfințite“ și „Inaltpreasfințite“, ceace însemnează un grad de înaltă chirotonire sau sfințire. Această numire se poate apoi da și „preasfințitului“ sinod arhieresc“.

Ei, iată partea în care nu ne împăcăm cu autorul cel nou și pentru care nu credem că d-sa este o bună achiziție pentru mișcarea literară de astăzi. Ca toți modernii, d-sa, în o serie de simboluri, caută să dea un înțeles adânc, un fond filosofic (în special de filosofie pesimistă), problemelor de viață, pe cari le vede, vai, așa de superficial și de nebulos.

A cugetă, a da o sinteză a variatelor probleme de viață, e desigur o mare calitate. Și dacă ne putem plânge de ceva la prozatorii de astăzi, este tocmai de lipsa unei gândiri mai puternice, care să deie operelor lor mai multă consistență. Dar este o deosebire. Decât o gândire ca a d-lui Cornel, decât afectarea acelei obscure metafisice, ce ți face imposibilă urmărirea unui fir și stabilirea unui înțeles, prefer să văd pe nuvelist cultivându-și celelalte modeste calități, de care d-l Cornel pare a fi lipsit: între altele simțul de ordine în așezarea la un loc a stărilor sufletești și a lucrurilor din cuprinsul naturei.

Am lăsat la urmă vina de căpetenie a acestui autor: limba lui. Ca să-l cetești până la sfârșit e o adevărată trudă. Pretutindeni îți face impresia, că gândește în o limbă străină și-și traduce gândul pe românește. Noțiunea cuvântului ți lipsește adeseori și de aci o droaie de termini improprii. Cetitorul va găsi cu mirare sute de adiective neromânești, fabricate de autor însuș, ca: „erin înrăzat“; „cunună aieptătoare“; „Intre-

ținându-se de competența lui toate chestiunile dogmatice, curat rituale, judecarea arhierilor și afacerile mănăstirești, precum și altele, ce s'or află de lipsă a-i se rezervă după sf. canoane și tradiții.

Încolo un *sobor*, sau *sinod general* sau dacă vă mai place un *sfat bisericesc central*, câte unul *eparhial*, *protopopesic* și *parohial*, ar avea să introducă viață și activitate în întreg organismul bisericii, dându-li-se în sfera lor de competență aceea, ce legea și regulamente speciale vor afla de necesar. În aceste sinoade ar avea să între și reprezentanți ai *bisericii vii*, *mirenii*, aleși cu considerare *specială* la interesele bisericii și dintre bărbații onorațorii cu pricepere și cu inimă față de biserică națională.

Sinodul central ar trebui să fie un fel de for legislativ, chiebat a statori *regulamentele* pentru administrarea, disciplina și viața spirituală a eparhiților din toate eparhiile. P. sinod arhieresc își poate rezervă dreptul de a *revizui* și *aprobă* acele Reg. înainte de a primi sancționarea regală, ca astfel să nu se vatem canonul, în sensul căruia toată conducerea afacerilor bisericești emanează din puterea episcopescă.

Acest sinod — înmulțit ad hoc — ar putea face și alegerile de metropoliți, episcopi și arhierii.

Soboarele eparhiale trebuie să devie un fel de *foruri de control*, chiebate a examina întreagă activitatea organelor bis. din eparhie. Controlul este sufletul corectității; iară în lipsă de control adeseori și cel mai cumsecade om poate aluneca și cădea în indolență și nepăsare, sau poate deveni incorect.

Câte așezăminte de binefacere bisericești nu sunt în țară din îndurarea milostivilor înaintași? Așezămintele Brâncovești, dela sf. Spiridon, Madona Dudu ș. a. multe. Au bugete uriașe; și totuș câtă lipsă de control — se zice, — că este la unele din ele, spre marea pagubă a poporului atât de înapoiat și atât de avizat la folosirea cuminte a ori-cărui ban.

Firește, că în fiecare eparhie trebuie să fie și câte un *for judecătoresc*, *admini-*

strativ și de guvernare bisericească, în frunte și spre ajutorul episcopului. Consistoriile duhovnicești de astăzi ar putea fi mărite ceva în caz de lipsă — precizându-li-se sfera de activitate. Episcopii numai bucură se pot de acest ajutor în greaua lor chemare.

Mai ales forurile judecătorești trebuie așa organizate, ca să existe dreptul de recurs și apelație, fără de care judecată dreaptă astăzi nu se poate admite.

Apreciind din considerațiile de până aci activitatea guvernului de azi al României, trebuie să constatăm, că d-l prim-ministru. *I. I. C. Brătianu*, ministrul cultelor *S. Haret* și cu colegii săi, au intențiunea serioasă și o voință hotărâtă de-a stărpi relele din biserică și de-a o înălța la locul, de unde atâtea veacuri a strălucit, luminând calea ce duce spre mântuirea vremelnică și vecinică. Faptele din timpul ultim în chestiile bisericești ne îndreptătesc a face această constatare desinteresată de aici, din depărtare. Și anume merită întreagă luarea aminte modul plin de tact de-a scăpa biserică de un servitor jupuitor și de a lua o piatră de moară de pe sufletul clerului moldovean, ușurându-i răsufarea; iar cu privilegiul întregirii scaunelor vacante ale ambilor mitropoliți, deasemenea au dat dovadă, că nu urmăresc alt scop decât binele obștesc, așezând pe tronurile mitropolitane pe cei mai vrednici membri ai clerului înalt ce-l au azi: la București pe părintele *Atanasie* al Râmnicului, care cu mintea-i luminată și cu frumoasele-i cunoștințe va continua munca salutară începută în eparhia Râmnicului Noul Severin, și la Iași pe pâr. *Pimen* al Dunării-de-jos, care cu inima-i românească și cu zelul apostolesc ce-l desvoaltă, va fi un bun părinte în scaunul blândului Iosif Naniescu, celui de toți iubit și regretat.

Frumosul moment creștinesc, când prim-ministrul *I. I. C. Brătianu* a sărutat mâna nou alesului metrop. primat *Atanasie* în fața marelui colegiu electoral după proclamarea lui de ales, indică și simbolizează elocuent, *ce vrea acel prim-ministru și cu*

Luni.

Draga mea prietenă,

Tu nu vei înțelege absolut nimic din ceia ce-ți voi spune. De altfel e fără însemnătate. Dacă scrisoarea mea cade din întâmplare, sub ochii unei alte femei, ți va fi poate folositoare.

Dacă ai fi fost surdă și mută, de sigur te-aș fi iubit mult, mult timp. Nenorocirea e că tu vorbești, iată totul.

În dragoste, vezi tu, ne încântă visurile, dar pentru ca visurile să ne încante nu trebuie să le curmăm. Dar, când se vorbește între două sărutări se curmă totdeauna visul nebun care face sufletele să spună cel puțin cuvinte sublime; și cuvintele sublime nu se nasc în micile capete ale fetelor frumoase.

Nu înțelegi nimic, nu e așa? Atât mai bine. Urmez.

De sigur tu ești una din cele mai încântătoare, una din cele mai adorabile femei ce am văzut vre-odată.

Există pe pământ ochi care să aibă mai multă amăgire de cât ai tăi, mai multe fâgădueli necunoscute, mai multă nețărmurită iubire? Nu cred. Și când gura ta zâmbește cu cele două buze rotunde ale tale cari descoperă dinții tăi strălucitori, s'ar zice că va ieși din gurița asta răpitoare o muzică dumnezească, ceva de o duioșie de necrezut, de o dulceață care să te facă să suspini.

bări mieroase și făguroase“; „amieze nelucrătoare“; „vietate ierbească“; „răușor fâclâios“; „oameni înlupiați“; „fierbere iadnică“; „negustor viselnic“... și alte drăcii de-astea, pe cari nu și le poate permite nici un scriitor genial, — singurul chiebat a încetățeni cuvinte, — necum un modern ca d-l Th. Cornel, care printre prerogativele modernilor socotește probabil și necunoașterea limbei vorbită de popor și de burghezii de rând.

Mai e nevoie de a continua dovada că în „Mentalia“ d-lui Cornel n'am câștigat încă opera așteptată, care să aducă vre-o nouă preocupare în monotonia prozei de astăzi?

II. Chendi.

Guy de Maupassant.

— Cuvinte de dragoste —

Duminică.

Iubitul meu cocoșel,

Nu-mi scrii, nu te mai văd, nu mai vii de loc. Ai încetat dar să mă mai iubești? De ce? Ce am făcut. Spune-mi cauza, te implor, iubitul meu. Eu te iubesc atât, atât, atât. Aș vrea să te am lângă mine totdeauna, să te simt toată ziua, dându-ți, o inima mea, pisicuța mea iubită toate numele duioase ce mi-ar veni în gând. Te ador, te ador, te ador, o frumosul meu cocoșel. Puicuța ta *Sofia.*

el guvernul și țara să fie și să devie biserică națională și clerul ei în fața tuturor.

În acest simbol vedem noi pecetluită tendința unei reforme spre mai bine, pe care o așteaptă toți doritorii de progres dela actualii conducători ai țării și dela urmașii lor.

Noi credem, că condus de asemenea tendință ministrul cultelor dl S. Haret a elaborat un «anteproiect» pentru modificarea unor dispoziții din legea dela 1872, privitoare la alegerea metropoliților, episcopilor etc. și pentru crearea pe lângă sinodul arhieresc a unui consiliu bisericesc central.

Punctele cardinale sunt:

1. Acest anteproiect înmulțește „marele colegiu electoral” de azi, constător din ambii metropoliți, toți episcopii și arhierii, toți membrii ortodocși ai corpurilor legiuitoare, — senat și cameră, — cu membrii aleși ai consiliului bisericesc, creat din nou.

2. Ales de metropolit, episcop, arhieriu titular, poate fi de aci înainte orice membru al clerului român, admis la acele dignități de s. canoane. Legea din 1872 admitea alegerea de metropolit și episcop numai din șirul arhierilor titulari, *născuți* în regat ca Români și nu *naturalizați*. Consiliul bisericesc prezintă marelui colegiu electoral o listă de 5 candidați eligibili. La caz, să nu întrunească nici unul din 5 majoritatea absolută a votanților, consiliul bisericesc prezintă o listă nouă cu cel puțin 3 candidați noi. — Cel cu majoritate și relativă va fi declarat ales. Etatea 40 ani. Licențiat sau Dr. în teologie dela o fac. ort. Onorariu: unui metropolit 3,082 lei, unui episcop 1541 lei la lună. Arhierii titulari se aleg dintre licențiați sau Dri în teologie, sau cu alt titlu academic ecuivalent (legea din 1893).

3. Preasfințitul sinod arhieresc rămâne autoritatea supremă a bisericii din regat, având a păstra unitatea în privința dogmelor, a ritului și a can. ecum. cu biserica din Cpol și cu toate celelalte bis. ort. Membrii lui rămân numai metropoliții 2, episcopii 6, și arhierii 8. La judecarea unui membru sinodal trebuie să fie cel puțin 12 inși de față. (1895). Li se fac cele 3 chiemări, cerute de canonul 74 apostolesc. Pentru delict ordinare și politice îi judecă curtea de justiție și de casație.

4. Se institue un nou *consiliu bisericesc*, căruia se încredințează disciplina clerului și administrarea afacerilor bisericești, precum și afacerile școlare ale clerului etc.

Se compune:

- a) din toți membrii pres. sinod arhieresc 16.
b) din un prof. def. cleric. dela facultatea teologică, ales de profesori.

c) din un prof. def. cleric. dela seminarul statului, ales de prof. seminariilor teol.

d) din 2 ieromonahi, aleși de călugării mănăstirilor.

e) din câte 2 preoți sau diaconi, aleși în fiecare eparhie dintre preoții de mir de cătră preoții parohiilor. De tot deci 36. — Se aleg pe 6 ani. Cele dogmatice rituale și judecarea arhierilor nu privește pe acest consiliu.

Hotărârile sale reclamă aprobarea ministrului, ca să poată fi executabile.

Nu încapă nici o îndoială, că acest anteproiect cuprinde o lărgire a legii sinodale, atrăgând la conducerea bisericii elemente noi din toate clasele clerului.

Dacă s-ților părinți, întruniți la primul sinod ecumenic dela Nicea, nu le-a derogat a accepta sfatul luminat al diaconului Atanasie al Alexandriei, oferit nu în chestii de disciplină sau administrație, ci în cauza statoririi chiar a celor mai cardinale dogme, — de ce să nu primească clerul înalt al României sfatul și ajutorul unor profesori luminați ori a unor preoți de mir, cari vor cunoaște mai bine, decât arhierii din monahi, vieța și păsurile clerului, care trăiește la sate și parohii, și ale poporului păstorit, cu care trăiește împreună, împărțind împreună binele și răul.

Sinoadele ecumenice au fost cele mai importante întruniri ale bisericii a toată lumea; membrii ei au fost declarați de sfinți părinți, între cari cei mai luminați luceferi ai creștinismului. La acele sinoade au participat — în mod excepțional — preoți și diaconi chiar, adecă nearhierii; deci *nu e nici o inovație anticanonică în anteproiectul d. Haret*, care — nu în sinodul arh. introduce monahi, preoți și diaconi, ci *numai în o corporațiune cu atribuții administrative și disciplinare*, deci nimic anticanonic și nici contra practicei bis. din alte țări și biserici ortodoxe.

Există țări, cu un nr. restrâns de episcopi, unde și în sinodul suprem s'au admis arhimandriți și ppopi, ca d. e. în Muntenegro. În metropolia ortodoxă română a Ungariei sunt în sinodul arhieresc numai 3, un metropolit și 2 episcopi sufragani. Când un scaun e vacant, rămân 2. Ca notari sau referenți se admite uneori și aici care-va dintre arhimandriții sau dignitarii bisericii. — Unde însă nrul arhierilor este

mai mare, acolo e bine să se susție ca suprem for bis. preasfințitul sinod arhieresc, compus numai din arhierii, ca să se salveze înțelesul canonului, că în biserica ierarhică puterea de-a conduce biserica emanează dela episcopi, adecă dela sinodul, compus tot din arhierii.

Incolo însă nu există nici un motiv acceptabil, nici canonic nici de altă natură, care să împedecă biserica a-și creă acele corporațiuni, a căror lipsă se impune de trebuințele credincioșilor și le reclamă chiar bunul mers al afacerilor bisericii și progresul ei.

Practica bisericească din alte țări dovedește, că și în alte locuri s'au instituit diferite corporațiuni legislative, disciplinare, administrative și școlare bisericești, fără ca prin aceasta să se vatemese esența ortodocsismului. Din contră acele corporațiuni au devenit deoparte fortărețe pentru apărarea lui acolo, unde a fost amenințat, și de altă parte izvoare de nouă vieță, de nou avânt în organismul bisericii.

Nici chiar acolo biserica și ortodoxia n'a avut nici o pagubă, ci numai câștig, unde în corporațiuni au fost introduși și *mirenii*, cari tocmai prin aceasta au fost legați de biserică și de marile ei interese, devenind adevărați stâlpi, mecenați și apărători ai intereselor celor mai scumpe unui neam și cari astfel și-au câștigat recunoștința obștească.

Mai ales în timpul de azi — cu atâtea curente anticreștinești — e un lucru foarte cuminte a apropiă mirenii de biserică, ca să aibă privilegiu a se convinge tot mai des de folosul ce-l aduce poporului și țării și să se angajeze și ei la munca ei salutară.

Dispoziția din anteproiect de a putea alege la cele mai înalte trepte în biserică pe cei binemeritați *din întreg clerul*, va fi pentru mulți un îndemn de muncă, de ambiție nobilă și de corectă purtare; iar cei odată ajunși arhierii nu se vor putea crede de ajunși la culme, fără a continuă să adauge la meritele, pentru cari au fost aleși arhierii, noi titluri de stimă și vrednicie. Sângele din arteriile organelor bisericești va pulsă mai viu.

Atunci tu-mi zici liniștit: „Iubitul meu e puraș”. Și-mi pare deodată că-ți intru în cap, că vād cum funcționează sufletul tău de fetiță frumoasă, frumoasă, dar... și asta stingherește, înțelegi tu, mă stingherește mult. Aș vrea mai bine să nu vād.

Tu încă nu înțelegi nimica, nu e așa? O cred.

Ți-amintești tu prima dată când ai venit la mine? Ai intrat repede răspândind împrejurul tău un miros de violete; multă vreme ne-am privit fără să ne spunem o vorbă, apoi îmbrățișați ca nebuni, am tăcut o veșnicie.

Dar, când ne-am despărțit, mâinile noastre tremurau și ochii noștri își spuneau lucruri, lucruri.... ce nu se pot spune în nici o limbă. Cel puțin așa am crezut eu. Și foarte încet, părăsindu-mă, ai murmurat: „Cu bine — iată tot ce ai zis: și tu n'o să-ți inchipui niciodată de ce vis mai lăsat cuprins, de tot ceace zăream, de tot ceace credeam că ghicesc în gândul tău. Uite, bietul meu copil, pentru oameni nu așa proști, ceva mai rafinați, ceva mai superiori, dragostea e o măsură așa de complicată că un lucru de nimic ti strică resortul. Voi femeile nu băgați de seamă niciodată ridicolul unor lucruri când iubiți, și caraghioslăcul fețelor vă scapă din vedere.

Pentru ce o vorbă dreaptă în gura unei mici femei oacheșe e cu desăvârșire false și comică în aceea a unei sdravene femei blonde? Pentru ce gestul drăguț al uneia n'are rost la

cealaltă? Pentru ce unele desmerdări încântătoare din partea acesteia sunt supărătoare din partea celeilalte? De ce! Fiindcă trebuie în toate mai ales în dragoste, o perfectă armonie, o potrivire absolută între mișcare, voce, vorbă, manifestarea pătimașe și persoana care face, vorbește, și dă pe față, cu vârsta, mărimea taliei, culoarea părului și înfățișarea frumuseții sale.

O femeie de 35 de ani, la vârsta marilor patimi violente, care va păstra numai cât de puțin din vioiciunea desmerdătoare a dragostei sale dela 20 de ani, care nu va pricepe că trebuie să se exprime altfel, să privească altfel, să îmbrățișeze altfel, că ea trebuie să fie o Didonă și nu o Julietă....

Înțelegi. Nu. — Mi 'nchipui ș'acum.

Din ziua din care tu ai deschis stavila desmierdărilor tale, s'a isprăvit pentru mine, draga mea.

Uneori ne îmbrățișam cinci minute, într'o singură sărutare nesfârșită, sguduitoare, una din acele sărutări care face să inchizi ochii, ca și cum ea ar putea să scape prin privire, ca pentru a se păstra mai întreagă în sufletul întunecat pe care-l turbură. Apoi, când ne deslipleam buzele, tu-mi spuneai răsând, cu un răs limpede: „Ce bine e, cățelul meu”. Atunci te-aș fi bătut.

Căci tu mi-ai dat pe rând toate numele de animale și de zarzavate pe care le-ai găsit de sigur în *Bucătăria burgheză*, în *Bunul grădinar* și'n *Elementele de istorie naturală* pentru cursul inferior, dar asta încă nu e nimic.

Dacă ele nu sunt divine, aceste momente sunt oribile sau caraghioase!... Oh! copilița mea, ce geniu poznaș, ce spirit rău putea să-ți insuflă vorbele astea.... dela sfârșit?

Le-am adunat, dar de dragul tău, nu le voi arată.

Și pe urmă tu nu aveai altă vorbă, și găseai că e mai bine să-mi scapi câte un: „Te iubesc!” nebun în unele cazuri așa de comice, că trebuia să-mi înăbuș furioase poște de răs. Sunt unele momente unde vorba asta: „Te iubesc!” e așa de nelalocul ei că devine necuviincioasă, crede-mă.

Dar tu nu mă înțelegi.

Și multe femei de asemenea nu mă vor înțelege de loc, și mă vor socoti idiot. De altfel, puțin mă interesează. Flămânzii mănâncă lacom, iar cei delicați sunt năzuroși, și simt, adeseori, pentru un lucru de nimic, o scârbă de neînvinș.

Și e ciudat mai ales că voi, femeile, cari știți atât de bine să alegeți amănuntele îmbrăcăminte voastre: o broșă pusă la locul ei, o pană la pălărie, o floare de iarnă la manșon, știți să le potriviți atât de bine de parcă au fost în vecii vecilor acolo — voi nu știți niciodată să puneți cuvintele la locul lor: Orcât ar fi ele de dulci, devin neghioabe.

...Și te sărut cu dor, cu o condiție: să nu spui nimic...

René.

Contra acestei dispoziții nimenea nu va putea face vre-o obiecțiune justă, pe câtă vreme renumitul patriarh *Fotie* a fost soldat înainte de alege. Canoanele admit alegerea episcopilor și dintre mireni cu cultură teologică temeinică și cu purtări pline de evlavie. Asemenea alegeri au mai obvenit în biserica ortodoxă.

Nu înțelegem însă rostul dispoziției, că cel ales trebuie să fie cetățean român *născut iar nu făcut*, naturalizat.

Șaguna a fost de origine macedo-român și totuși a ajuns mitropolit la noi, ba a reinviat chiar el mitropolia noastră. Ce pierdere mare de nu-l aveam. Noi ne îngrozim chiar, când ne cugetăm: «Ce-ar fi azi biserica noastră, de nu ne trimetea pronia dumnezeiască pe Șaguna tocmai dela oropsiții de Aromâni umiliți?»

Delăturarea acelei restricțiuni n'ar avea să sperie pe nimenea. Vr'un eventual caz excepțional n'ar face nici o nedreptate celor născuți în țară. Episcopii catolici vin cine știe din ce țară și din ce neam. Ministrul cere *aprobarea* hotărârilor consiliului bis. Noi am dori, ca sinodul arhieresc să aibă mai întâi dreptul a revizui și aproba asemenea hotărâri; și apoi să urmeze suprainspecția Coroanei.

Noi — Ardelenii considerăm acest anteproiect de un pas îmbucurător înainte, care ne înveselește și pe noi cei aparținători altei biserici românești, deși nu ne mulțamește pe deplin aceea ce se face.

Noi privim însă aceasta numai de o verigă nouă în lanțul evoluțiunii pornite în organizarea bisericești; și avem nădejdea, că timpul va sporî numărul verigilor, atrăgând pe câmpul activității bisericești toate elementele, din cari se compune biserica, precizând bine pentru fiecare factor postata de drept și de muncă, spre înaintarea morală și culturală a poporului întreg.

Pentru schimbări mai multe și mai radicale — se vede — încă nu e terenul copt și pregătit. Ba chiar și instituirea numitului consiliu bisericesc o consideră mulți de anticanonică, ceea ce nu stă.

Nu încapă îndoială, că legiferarea în chestii bisericești trebuie să ție cont de bazele canonice ale bisericești noastre; dară apoi mulți vorbesc de canoane, fără să fi cetit vr'odată o colecție de canoane. Există canoane cu valoare netrecătoare, cari și astăzi ca un fir roșu trebuie să predomine tortul și pânza întregii organizații bisericești. Multe canoane însă de natură administrativă și disciplinară sunt de-o însemnătate mai mică; unele canoane sunt în contradicție cu altele; iară altele cuprind astfel de dispoziții, cari în timpul de astăzi nu se mai pot aplica. S'au potrivit în timpul, în care s'au adus; astăzi însă nu se pot susține, și nici n'au pretenția de-a dăinui în veci. Aceasta însă nu detrage din valoarea, ce trebuie să o aibă canoanele în viața noastră bisericească. La drept vorbind ar fi de mare folos un sinod ecumenic al bisericești ortodoxe răsăritene, care să facă cu deplină competență o potrivită selecțiune a normelor canonice pentru viitoarea dezvoltare a bisericești ecumenice și a celor particulare în deosebi.

Ce-ar fi de justiția și ocârmuirea lumescă, dacă s'ar ține exclusiv tot de formele vremilor trecute.

Dacă biserica ecumenică nu se poate azi întruni, bisericile particulare au datorința a face ele — în cadrele posibilității — ceea ce cred spre binele bisericești și a credincioșilor, dară, firește, cu toată precauțiunea conservativă și cu luarea în consi-

derare a canoanelor fundamentale, esențiale.

*

Dară, precum am spus în cele anterioare, nici canoanele, așa cum sunt, nu împiedecă crearea de corporațiuni cu elemente din toate păturile ce constituiesc biserica.

Distinții teologi români, profesorii dela facultatea teologică din București *N. Dobrescu* și *I. Mihalcescu*, au documentat în mod neîndoelnic, că proiectul d-lui Haret nu-i anticanonic și că canoanele și practica din toate bisericile orientului admit a se face schimbări mult mai radicale.*)

Dar mai presus de sinoadele ecumenice stau *sinoadele apostolești*, conduse de înșiși întemeietorii creștinismului, de ss. apostoli. Faptele apostolești ne arată (cap. I. 15—26) cum s'au adunat sf. apostoli în sobor cu alți bărbați frați, ca la 120, în scopul să fie «*rânduiri unul*», care să fie «*numărat cu cei unsprezece apostoli*», în locul vânzătorului Iuda. Iară pentru regularea întrebării, dacă păgânii pot sau nu deveni creștini, fără a trece mai întâi prin iudaism, tăindu-se împrejur, «*s'au adunat apostolii și bătrânii, să cerceteze acest lucru*», (Fapt. apost. XV.—6). «*Atunci apostolii și bătrânii cu toată adunarea au hotărât*» (v. 22) «*să nu să mai pună preste Voi (adecă ginți, păgâni) nici o sarcină decât... să vă feriți de-a jertfi idolilor*» (v. 26—28).

Asemenea alegerea diaconilor (Fap. ap. VI.) s'au făcut «*înaintea a toată mulțimea*».

Deci dacă sf. apostoli au admis «*mulțimea creștinilor*» la soboarele, ținute în chestii bisericești delicate, de ce noi astăzi să considerăm de anticreștinești și anticanonice corporațiunile bisericești, în cari ar intra barem reprezentanți ai obștei creștine?

Intemeiat pe aceste fapte ale sf. apostoli nemuritorul metropolit Andreiu Șaguna iată la ce convingere ajunge**): «Oare să nu aibă soboarele noastre din Ardeal (dela 1850 și 1860 la cari au luat parte și mireni) nici un fundament canonic, când și noi n'am vrut alta fără numai aceea, că — precum apostolii prin lucrările lor sobornicești, la care au luat parte și mulți dintre credincioși, au vrut să dea trebilor celor din afară bisericești o *direcție mulțamitoare pentru toți* — așa și noi toți ne-am nevoit, ca întâi să învățăm prin reprezentanți clerul și poporul eparhial despre toată starea bisericească... și apoi prin învățăturile noastre arhieresti luate din sf. scriptură și canoane și din scrierile sf. părinți, să dăm direcție cuviincioasă lucrurilor externe bisericești etc...» Iară la alt loc***) afirmă categoric: «*Noi credem și mărturisim, că n'am vătămă nici un fundament canonic, când am conchiemat la soboarele bisericești noastre din Ardeal pe lângă reprezentanții clerului și pe reprezentanții eparhioșilor noștri*».

Cine crede că această purcedere e anticanonică «să aibă bunătațe a ni-le spune» acele baze, cari i-ar îndreptăți la aceasta. Apoi continuă: 2) «noi credem, că am fi greșit... dacă n'am fi chemat și n'am chemă și pe viitor și pe reprezentanții poporului eparhial, pentrucă noi așa știm, că aceasta nu vătămă nici instituțiunile canonice, nici interesele bisericești,

*) Vezi „Voința națională“ și „Viitorul“ din lunile Ianuarie și Februarie 1909.

**) Anthorismos sau deslușire comparativă etc. Sibiu 1861 pag. 109.

***) Op. cit. pag. 101 etc.

nici vaza cuiva, ci din contră înaintează toate acestea într'un chip folositor; iar de altă parte... *în urma măsurilor politice devenise biserica în starea cea mai mizerabilă și abnormă, și acum de-a o scoate din această abnormitate și de-a o aduce la starea normală cu toate elementele și toți factorii, ce se cuprind în biserică, avem trebuință de împreună lucrare și de niște mijloace, cari de sigur să fie în stare a înnoi biserica*»...

Arată apoi Șaguna, cum pe calea aceasta i-a succes a crea unirea și armonia clerului și a poporului în treburile bisericești și școlare; deaceia zice, că «în acest adevăr avem noi fundamentul canonic al procedurii noastre arhieresti» (pag. 103). Mai departe: 3) «Noi credem și mărturisim, că cea lucrare a unui arhieru, care produce buna înțelegere și cea deacolo urmata iubire între arhieru, popor și cler, precum și activitatea generală în toți membrii bisericești... nu se poate zice a fi lipsită de fundament canonic» (pag. 105).

«*Acest adevăr toți ortodocșii îl mărturisesc afară de aceia, cari în litera, ce moare, mai mult cred, decât în Duhul carele viază*».

Și să nu se uite, că Șaguna a fost între cei mai acasă pe terenul canoanelor bisericești.

Din toate acestea rezultă, că nici intrarea mirenilor în corporațiunile bisericești nu poate fi timbrată de anticanonică. Ea este spre folosul bisericești și spre ajutorul episcopilor.

Numai cei incorecți și incapabili se feresc de controlul și de conlucrarea celor mulți.

*

Când toate elementele, ce constituiesc biserica vor lua parte activă în corporațiunile ei, alt interes vor arăta toți către sfânta biserică, altă viață, altă mișcare, altă muncă vor introduce în toate arteriile ei. Se vor delătura mulțime de rele, se vor ridică instituțiunile bisericești existente, se vor crea altele nouă din inițiativa acestor elemente, și nu se vor aștepta toate, dela budgetul guvernului; ci va fi și biserica o putere vie, care va îndrumă societatea la mai mult interes pentru idealele poporului; căci vai de țara, unde inițiativa societății lipsește în crearea de instituțiuni de folos creștinesc și obștesc și toate se așteaptă dela oficialitatea guvernului și a organelor lui!

Noi am mai fi așteptat dela dl ministru, ca cel puțin o învoire să mai facă. Guvernele stau în fața regenerării statului pe toată linia. La unii bărbați de stat se vede multă bunăvoință și sinceritate în această privință; dară noi una o credem, că până nu se va largi dreptul electoral, ca să intre în corpurile legiuitoare *în proporție dreaptă reprezentanți din toate păturile sociale*, până atunci greutatea de neînvinș se vor ivi în calea progresului, până atunci reforme radicale, dară absolut necesare și salutare, nu se vor putea vota. *Deci calea spre votul obștesc trebuie pregătită fără întârziere.*

Și ce educație constituțională s'ar putea da poporului întreg mai bună, decât dându-i puțința să-și aleagă el pe preoții și slujitorii bisericești? Dacă marele colegiu din reprezentanții țării întregi aleg pe mitropoliți, episcopi și arhierii, dacă pe timpul apostolilor mulțimea mare și-a ales pe diaconi ca slujitori ai bisericești: — de ce să nu se dea poporului dreptul a-și alege pe preot și

pe ceilalți funcționari ai bisericii, etc.? Căci vocea poporului e vocea lui Dumnezeu, și această purcedere ar stărpi și alte multe rele și nemulțumiri. Ar face școală poporul sub conducerea părintească binevoitoare a bisericii.

Ajungând în fruntea bisericii bărbați luminați, cu inima doritoare de progresul bisericii și al țării, nu-i exchisă posibilitatea, ca reformele indicate în acest articol să se realizeze nu numai *ca impuse de guvernul lumesc*, ci ca făcute la *inițiativa* și cu conlucrarea bisericii și a clerului ei.

Să nădăduim, că în viitorul nu tare îndepărtat se va ivi și în biserică fraților din regat bărbatul competent, carele — ca și Șaguna la 1868 — va putea zice De bună voie memorabilele cuvinte: „*Depun cu desăvârșită odihnă sufletească toată competența legislativă și administrativă a bisericii noastre naționale în mâinile congresului prezent și a celor viitoare, cari singure sunt reprezentanțele legale și canonice ale întregii noastre provincii metropolitane... De azi încolo depun și responsabilitatea pentru ulterioara soartă a bisericii*“....“

Sibiu, în Februarie 1909.

Dr. E. Miron Cristea
protosincol.

Preoțime în apele guvernului. Vestea asta urită ni-se trimite din cercul Oraviței. Un distins fruntaș al nostru ne scrie între altele: „*Demoralizarea unei părți a preoțimei din Bănat nu o poate cunoaște omul decât trecând din sat în sat. Dacă merg trebile așa 5—10 ani azistăm la izbucnirea unei anarhii nemai pomenite. „Ne facem nazarineni“, „popii sunt ticăloși, vânduți lui Juda“ și alte exclamații de acest soi se pot întâmpina astăzi în multe localități din Bănat*“... Iată o veste care ne umple de cele mai mari și mai serioase îngrijiri. Ce spirit detestabil de căpătuială pripită a putut supune pe slugitorii altarului nostru strămoșesc, încât să-i vedem înhămați la carul lui Burde și-al scârbosului individ Siegescu?... Nu se gândesc acești nenorociți că o vieață întreagă vor fi siliți să trăiască în mijlocul unui popor de ale cărei aspirații își bat joc și nu se gândesc că acest popor cu tot rostul lui blajin are un hotar al răbdării lui?... Și nu-și dau seama acești rătăciți cât de grozavă e răspunderea acelora cari clatină temeliile fiorului istoric al credinței religioase în sufletul poporului românesc?... Vom mai vorbi.

Ce zic străinii. Spicuiam câteva rânduri din cuvântul d-lui Dr. Soucup, deputat austriac, rostit la o adunare naționalistă din Praga: „*In Ungaria curge într-o parte șampania, domnește rafineria, în altă parte stăpânește mizeria și pelagra. Cabinetul Fejérváry-Kristóffy ar fi tradus în faptă votul universal secret, dar a venit guvernul lui Andrássy care s'a însuflețit pentru anexarea Bosniei și Herzegovinei numai pentruca să-și poată prezenta proiectul tâlhăriei electorale în locul votului universal. Cu aceasta si-au ajuns ținta: Ungaria rămâne și pe mai departe un Eldorado al pungășilor, un iad al muncitorilor și-o pușcărie a naționalităților*“...
Ce cuvinte edificatoare!...

* V. Protocolul congresului național bis. dela 1868. — pag. 70.

Probleme de actualitate.

După închiderea ciclului de adunări populare în cestiunea votului universal, spuncam că orice problemă de actualitate trebuie dusă în popor și discutată împreună cu dânsul. Adunările aceste să fie un fel de mic parlament al nostru, în care în mod prealabil să ne formulăm toate credințele și dorințele noastre, pe cari în urmă să se întemeieze și acțiunea deputaților. Căci nu este de ajuns ca membrii clubului dietal român să se sfătuiască numai între sine asupra atitudinii ce trebuie să aibă în sfatul țării. Cu cât mai largi sunt cercurile cari le împărtășesc vederile, cu atât mai sigură și mai plină de încredere în ei înșiși va fi pășirea lor în fața inamicilor.

S'a făcut demonstrație în jurul votului universal. Iar unirea desăvârșită între popor și fruntași a fost în stare să producă o profundă impresie în sus. Ori câtă silință ș-ar da presa lui Andrássy să invoce pretexte pentru amânarea proiectului cu sistemul plural, noi avem cuvânt să credem că mișcarea maselor și în special protestările unanime ale Românilor au contribuit foarte mult la bătărea evidentă în retragere a arțăgosului Conte. Eră o indicație aceasta pentru viitor.

A urmat însă în discuția parlamentului proiectul asupra reformei dărilor. Am văzut că nici chiar locuitorii maghiari nu erau satisfăcuți de legea proiectată. Cetățenii capitalei s'au adunat în sala cea mare a Municipiului, iar în alte centre de provincie s'au ținut de asemenea mici consfătuiri și s'a protestat în contra unor dispoziții de urcare a contribuției către stat. Noi, Românii, am scăpat prilejul și nici într'o adunare populară nu s'au fixat părerile noastre în acest punct. Și eră aceasta o bună ocazie de a mai sta de vorbă cu țăranul român asupra dărilor și a poverilor lui multiple, căci din nici o parte el nu este mai simțitor, ca tocmai în cea materială.

La ordinea zilei a venit apoi legea cu urcarea contingentului militar. Amănuntele acestei legi și importanța ei specială pentru noi Românii iarăș nu s'a desbătut mai pe larg în ziare sau în adunări. Și trebuia s'o facem, pentrucă între modul nostru de a vedea cestiunea militară și între felul cum o interpelează guvernul și partidele coaliției, sunt deosebiri fundamentale, cari trebuiau să se accentueze. Dl Maniu a fost desigur interpretul sentimentelor unanime ale poporului în aceasta privință, dar acțiunea nu trebuie să se mărginească la atât. Să se ia hotărâri categorice prin adunări populare, prin cari locurile competente sunt vestite asupra dorințelor noastre privitoare la armată. În genere, afacerea armatei fiind acum atât de acută, trebuie ținută în fruntea problemelor de mare interes și discutată pe toată linia.

În curând apoi se va porni deslegarea problemei Băncei comune. Este aproape umoristic să vezi cum partidele ungare se frământă, cum se identifică de singure cu Statul ungar, de pare-că nici n'ar mai exista alte partide și alte părți de populațiune, cari au și ele o părțică de interes în cestiunea Băncei Statului. Noi naționalitățile, cari reprezentăm, ca populație și ca teritoriu, majoritatea acestei țeri și cari nu putem fi deloc indi-

ferenți în o afacere bănească ce ne privește atât de aproape, n'au fost întrebați asupra condițiilor în cari pot se urmeze desbaterile cu Austria asupra reînnoirii invoielii dualiste. Nici asupra acestui punct nu se poate trece. În adunări populare, în presă sau în orice ocazie, deputații noștri să arete că avem și noi o anumită politică financiară și economică, prin care ne deosebim cu totul de partidele maghiare. Să se arete că poporul român nu aprobă târguelile guvernului maghiar, făcute numai cu scopul de a obține concesiile dela Austria — nu pentru toată populația Ungariei, ci în special pentru interesele ideii de maghiarizare.

Iată câteva probleme de extremă actualitate, asupra cărora socotim că e necesar să se insiste în cercurile noastre de sus până jos. Iar pentruca mișcarea în jurul lor să aibă mai mult efect, angajarea maselor se impune.

Alegerea dela Oravița. Marți, la 2 Martie n., va avea loc la Oravița alegerea de deputat în locul mult regretatului bun român Coriolan Brediceanu. Suntem tari în credința că biruința va fi a noastră și alesul va fi candidatul naționalist, dl George Pop de Băsești.

Lupta electorală e grea și inegală... Terorismul administrației s'a deslănțuit cu toată furia. Zi de zi se săvârșesc cele mai mari volnicii în interesul omului stăpânirii, al renegatului Siegeszku... Pentru cea mai mică transgresiune, de multeori făcută chiar fără vină, alegătorii români cari sprijinesc candidatura naționalistă sunt pedepsiți cu sume mari; bătăile sunt la ordinea zilei; faimoasa geandarmerie ungurească e la largul ei. Cetățeni pacinici sunt bătuti și închiși în mod volnic, fără altă vină decât că nu vor să știe de un om care s'a lăpădat de neamul său și s'a făcut unealtă a stăpânirii.

Toată brutalitatea mârșavă a administrației nu va fi, însă, în stare să spargă tabăra naționalistă și suntem convinși că ziua de Marți va fi o zi de triumf pentru bravii alegători români ai Oraviței.

Teroarea în cameră. În legătură cu scandalul din camera ungară, care s'a năpustit asupra iubitelui nostru deputat Maniu, ne vine în minte o foarte justă apreciere a distinsului scriitor ungar Mikszáth la adresa politicianilor maghiari. Politicianul ungar, — cam astfel scrie undeva finul observator Mikszáth, — are foarte multă asemănare cu căpeteniile de triburi africane. Un astfel de principe exotic întâlnim adeseori pe bulevardele din Paris și-l putem distinge dintr'o privire după înfățișarea-i ciudată. Arest principe poartă pe cap un veritabil joben de Londra, dar din amândouă nările îi atârnă puternice verigi de aramă; are pantoloni croiți după ultima modă pariziană, dar pe peptul gol poartă pelicani tetovați... În astfel de termeni caracterizează destoinic analist nivelul cultural al camerei din Budapesta. Și o ochire în treacăt asupra moravurilor „parlamentare“ ale acestei adunări, justifică pe deplin certificatul lui Mikszáth. În adevăr sufletul politicianului maghiar e o mixtură foarte ciudată. Temperament impulsiv, cu deslănțuirea pătimașă a trufiei tiranice, acest suflet încă n'a fost domesticit pe deplin de civilizația dela care a împrumutat numai formele externe. Cultura de care s'a împărțit i-a fost trecută prin retorta spiritului semit care i-a îngheunat cu totul avântul romantic și nobleța popoarelor orientale, lăsându-i în schimb urme de urit jidovism. Prefacerea celor din urmă patruzeci de ani cu deosebire ne-a scos la suprafață tipul actual al politicianului evreo-maghiar. Acest tip nu mai

are legături suflete-ti cu masele poporului maghiar. In deosebire de acest popor politicianul ungar se sprijinește pe însuși suflători cu totul opuse. In parlamentul ungar tradiționalul spirit de repulziune maghiar e înlocuit cu teroarea brutală a mulțimii față de omul singuratic, violența și îndrăzneala maghiară sunt înlocuite cu obrăznicia semită. Aceste însușiri nu se pot strivi în formele de carton ale spoielei culturale și se înțelege că scot capul la ocazii. Astfel s'a întâmplat încă cu celebrul caz Vaida, aproape la fel eră să pățească și vrednicul nostru deputat I. Maniu. Ridicând cuvântul pentru a desfășura în termeni energici cele mai firești pretenții ale poporului românesc, deputatul nostru a fost huiduit și amenințat cu pumnii. A fost destul să spună în cuvinte potolite convingerea milioanei acestei țări, să afirme că puterea de cooperare a unei armate nu se poate întemeia pe tendințe particulariste de rasă, — pentruca întreagă ploaia de injurii și insulte murdare să se pornească. D-l Maniu nu s'a lăsat terorizat de acești indivizi. Prin o atitudine bărbătească și demnă d-l Maniu a statorit un exemplu ce va trebui urmat de toți deputații noștri. Cunoaștem prea bine factura sufletească a indivizilor cari urlă în camera ungară, pentru ca aceste chiote răgușite să ne mai poată curmă măcar o clipă liniștea. Trebuie spus adevărul întreg, adevărul demn și rece în fața acestor zurbagii de meserie pe cât de obraznici pe atât de lași. Deputații noștri au rădăcini în sufletul masei, au puternicul temei moral care le imprumută greutatea cuvântului. Prin vorba lor se exprimă credința atâtor mii și mii de suflete cari sunt la fel și cari vor tresări ca un singur om, când vreunul din deputați ar fi jignit. Și noi nu-i credem tocmai atât de mărginiți pe răboinicii jidovași de pe malul Dunării, ca să nu poată prevedea consecințele unei asemenea pășiri brutale.

REVISTA POLITICĂ.

Libertatea de presă în Ungaria. Porțile temnițelor noastre de stat se deschid pe-o clipă ca să iese unul și să intre, în schimb doi... Deputatul naționalist slovac Juriga, condamnat la doi ani a ieșit zilele aceste din temnița dela Vaț, ca să facă loc la alții.

Curtea de casație din Budapesta a confirmat zilele trecute sentințele prin care dl Nicolae Jugănarul dela „Drapelul“ a fost condamnat la 3 luni închisoare de stat și 400 cor. amendă; a confirmat, în aceeași zi, și o altă sentință prin care dl Silvestru Moldovan dela „Foaia Poporului“ e condamnat la 4 luni închisoare și 400 cor. amendă...

Și alte procese sunt pe drum.

Un lucru nu înțelegem: de ce poartă temnițele dela Vaț și Seghedin inscripții maghiare „Magy. Kir. Államfogház?“ Ar fi mai cu dreptate să aibă inscripție românească, să știm unde avem să intrăm pentru a preaslăvi libertatea de presă din Ungaria...

Temnițele sunt ale noastre, acestea nu ni-le poate lua nimeni!

Din camera deputaților. Discuția proiectului de lege despre contingentul recruților s'a terminat mai îngrabă decât s'a așteptat chiar guvernul. Proiectul a fost primit, în ședința de Sâmbătă, atât în general cât și în discuția pe articole...

De altminteri, zilele din urmă ale discuției au fost rezervate pentru „cazul Maniu“! Toți oratorii maghiari, începând cu lipsitul din creeri conte Batthyányi și terminând cu ministrul-președinte Wekerle au ținut să secere aplauze eftine condamnând declarațiile dlui Maniu și timbrându-le drept „trădare de patrie“...

În schimb, presa germană din Viena n'are destule cuvinte pentru a lăuda energia și hotărârea rezolută cu cari au fost făcute declarațiile dlui Maniu, declarații cari exprimă vederile clu-

bului naționalist și ale popoarelor nemaghiare și de cari „Viena va trebui să fie seamă“.

Kossuth în Viena. In fine... Francisc Kossuth, ministrul de comerț și președintele partidului independent, a plecat și el la Viena, unde a fost primit Marți în audiență.

Înainte de a pleca la Viena, au avut loc dese consfătuiri, în cari ministrii au stabilit textul declarațiilor și lămuririlor ce va avea să le facă Kossuth Maj. Sale...

Despre audiență însă nu se știe nimic. „Maj. Sa a fost foarte prietenos“, atât știu să spună chiar și ziarele oficiale.

Despre bancă autonomă sau concesiile militare, nimic.

La situație. Criza a trecut peste punctul mort și intră din nou în stadiul actualității. După ce s'a votat contingentul recruților cerut de guvern, politicienii reiau chestia băncii naționale autonome și așteaptă dela comisia Camerei să ia atitudine meritorică în chestia aceasta.

În fruntea celor cari agită pentru banca autonomă e și acum președintele Camerei Justh. Și cum s'au răspândit și șvonuri despre o eventuală dizolvare a Camerelor, Justh a grăbit să declare — firește numai în Culoare — că în cazul dizolvării el se va duce din cerc în cerc și va agită pentru banca autonomă și — *votul universal!*

De altminteri se discută acum din nou planul vechi al fuzionării. „Bud. Hirlap“, în două articole lungi, încearcă să convingă politicienii că singura soluție e — formarea unui partid nou, fiindcă dintre partidele actuale nici unul n'ar fi în stare să-și câștige la alegeri o majoritate considerabilă.

Articolele n'au aflat, însă, nici un răsnet...

Sașii... consecvenți. Ziarul „confratilor“ sași guvernamentali „Siebenbürgisch-Deutsches Tagblatt“ din Sibiu publică în numărul său de Sâmbătă un articol de fond, în care condamnă, în termeni aspri, frivolitatea și imoralitatea politicele partidelor coaliționiste și în rândul întâi, a partidului independent.

Ziarul săsesc constată cu drept cuvânt că frivolitatea și imoralitatea politică ce-o manifestă acum coaliția n'are pereche nici chiar în istoria politicele ungurești, atât de bogate în acțiuni lipsite de morală.

Noi n'avem decât o singură observație la aceste constatări juste: „confratii“ sași sprijinesc și ei această politică frivolă și imorală.

Inconsecvenți sau — cum?

Conflictul cu Sârbia.

În conflictul ce s'a născut pe urma anexării Bosniei și Herțegovinei între monarhia noastră și regatul Sârbiei — s'a ivit zilele aceste un moment îngrijorător: stăm în pragul unui război.

Sârbia învecinată, neputându-se împăca cu situația creată prin anexarea provinciilor ocupate asupra cărora își revendică drepturi istorice, frământată de necurmte crize interne al căror izvor e tragedia ultimului vlăstar al dinastiei Obrenovici, — simte nevoia unei acțiuni mari, care să sguđuie și să ocupe opinia publică din Sârbia îndrumându-o în altă direcție și făcându-o să uite de nevoile interne.

Sârbia își mobilizează armata! Scupeina votează credite de milioane pentru arme, se comandă tunuri noi, se caută voluntari, se organizează bande la fel cu faimoasele bande grecești din Macedonia, — și se apropie primăvara atât de primejdioasă pentru pacea din Balcani.

Două șvonuri necontrolabile — desmințite în același timp, după câteva zile, fără să poată însă liniști spiritele nedumirite de *pregătirile înarmate* ce se observă zilnic — ne fac să așteptăm pornirea vremii mai calde a primăverii cu o deo-

sebită neliniște. Ministrul de interne al Rusiei contele Isvolschi ar fi declarat că nu crede că e cu putință să nu izbucnească război între monarhia noastră și Sârbia. Informația aceasta publicată de un ziar francez de obicei foarte bine informat în materie de politică externă a fost desmințită peste câteva zile, dar într'un chip cam șovăitor. „Ministrul rusesc n'a putut face declarația aceasta... fiindcă nu se știe când și unde ar fi putut-o face“.

Apropie în același timp cu desmințirea aceasta a apărut, însă, și o altă informație care confirmă, în mod implicit, realitatea declarației ministrului rusesc: *monarhia noastră ar fi adresat Sârbiei un ultimatum, cerând să încete cu înarmările și mobilizarea armatei.*

Firește, s'a desmințit și acest ultimatum, dar tot atât de puțin categoric ca și declarația ministrului Isvolschi.

Nu, nu se poate tăgădui că în criza balcanică ne apropiem de-o soluție hotărâtoare: cel mai apropiat viitor va lămuri situația: război sau pace. Semnificativ, în ori-ce caz, e faptul că din Viena și Budapesta nu se mai transmit înspre răsărit informații politice privitoare la chestiunile din Balcani. În același timp, armata noastră comună prepară mobilizarea generală: în toate centrele militare sosesc arme, muniții, hamuri pentru cai etc.

Și în Belgrad s'a făcut deodată liniște! Presa sârbească a început să scrie mai domol și să accentueze mai cu dinadins necesitatea păcii.

Și asta a doua zi după șvonul despre *ultimatumul* monarhiei noastre.

Primăvara politică promite a fi furtunoasă.

CRONICA LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ.

„Până când, frate-Ardelene“? Cine dintre D-Voastră, iubiti cetitori, n'a auzit vreodată cântecul atât de bărbătesc, intonat la anumite ocazii:

Până când frate-Ardelene,
Să te lupți tot cu nevoi,
Până când, măi Bănățene,
Râde-or dușmanii de voi?

Dar desigur prea puțini se vor fi întrebat de unde ne-a venit acest cântec și cine este autorul lui? Iată, să vă dăm noi câteva deslușiri. Poezia nu este făcută de vre-un poet dela noi. Ea e scrisă de un Moldovean, s'a tipărit mai întâi în „Steaua Dunărei“ din Iași, la 4 Aprilie 1859, și avea să slujască ideile de unire de pe atunci. Textul întreg e următorul:

I.
Până când, frate Muntene,
Să te lupți tot cu nevoi,
Până când măi Moldovene,
Înjugate-or ca pe boi?

Până când lifte spurcate
Țara vă vor încălca?
Până când târguri și sate
Le vor fi de haimană.

Frați Români, destule chine,
Cingeți pala de viteji,
Spuneți dușmanilor cine
Este domn pe munții verzi.

II.
Dați și voi ce stați în față,
La ospete, sărbători,
Descruciți a voastre brațe
Fiți țarei sprijinitori...

O, destulă rătăcire,
Boeri, lăsați neuniri!
De umblați după mărire, —
Ce-o căutați în înjosiri?

Cingeți hora strămoșască,
Cingeți toți, boeri, țărani!
Faceți țară românească,
Nu conace la dușmani!

Dați, Români, scăpați moșia,
Faceți azi piept bărbătesc,
Reîntocmiți iar România,
Măriți neamul românesc!

Pe cum vedeți, forma aceasta am adoptat-o noi, ardelenii, și am localizat-o pentru trebuințele noastre, înlocuind unirea dintre Munteni și Moldovenii cu aceea dintre Ardeleni și Bănățeni.

Iar autorul poeziei? Țasta e mai greu de stabilit. În ziarul unde a apărut, poartă ca iscălitură un simplu „A“. Cine să fi fost acest „A“? Alexandri nu poate să fie, căci versurile sunt prea puțin curate pentru talentul lui. Grigore Alexandrescu deasemenea nu, căci nu avea nici o legătură cu numitul ziar. Rămâne deci Vasile Alexandrescu-Ureche, care avea obiceiul să-și semneze versurile cu câte un „A“. Poate dânsul să fi scris acest cântec, localizat și atât de mult răspândit în Ardeal.

Epoca dicționarilor. Violentele discuțiuni filologice au încetat de mult între învățații noștri. Titanica luptă între Ardeleni și Români din Regat, în chestiunea limbei, s'a sfârșit și pe urma ei s'a stabilit acea frumoasă unitate de vederi de care ne conducem cu toții. Totuș se lucrează și astăzi pe terenul filologic, însă fără sgomotul din trecut. Se duc la îndeplinire planuri de mult croite. Se săvârșește opera cea mare de concentrare a materialului întreg al limbei române: se tipăresc dicționare. E știut că dicționarul Academiei Române se tipărește sub conducerea d-lui Sextil Pușcariu, profesor la Universitatea din Cernăuți. Zilele acestea a apărut fascicola a treia din lucrarea d-lui Pușcariu. — Un al doilea dicționar e în curs de tipărire la librăria Socec din București, având de autor principal pe d-l Ovidiu Densusianu. Există însă un al treilea dicționar, despre care se știe prea puțin în publicul nostru și anume: *Rumaenische-deutsches Wörterbuch* de Dr. H. Tiktin, profesor de limba română în Berlin. Acest dicționar apare pe cheltuiala statului român și a ajuns până acum aproape de pagina 900, până la începutul literei L. — Fiind o lucrare din cele mai cu pricepere făcute, dicționarul d-lui Tiktin nu are numai un interes științific, ci și unul eminent practic. Îndeosebi Românilor din Ardeal și celor din Bucovina le va fi de mare folos, căci vor găsi într'ânsul un sprijin și mijloc pentru îndreptarea multor rătăcirii de-ale graiului.

ECONOMIE.

Bilanțurile băncilor noastre.

An de an, primele trei luni servesc prilejul dărilor de seamă asupra activității economice desfășurată în o rată de viață fixată de calendar. Căci în viața economică nu se conduc activitățile numai de talente și genii, ce se desvoltă și se trec în timp mai îndelungat; pe acest teren *calculul*, argumentele cifrelor dau cînosura viitorului. Aici e vorba de rentabilitatea materială, care apoi la rândul său îndrumă, completează și schimbă activitățile așa ca să fie cât mai bine servită. Argumentele cifrelor desvoltă ori sistează activități — după cum dictează rentabilitatea materială.

E de altfel de sine înțeles că această rentabilitate nu formează o *fiintă* a omenirii, căci o rentabilitate nizuită ca *fiintă* nu e decât rezultat a unei false activități economice, dat fiind că viața economică numai până atunci are îndreptățirea la roade până când aceste roade servesc ca *mijloace* pentru îmbunătățirea traiului trupesc înviorat de o viață intelectuală cât mai desăvârșită.

Cu cât viața unui popor e mai aproape de un traiu mai desăvârșit, cu atât e servită de mijloace economice mai felurite. D'aici apoi pentru popoarele și statele mai desvoltate, cele trei luni dela începutul fiecărui an oferă prilejuri de judecată în baza dărilor de seamă economice cu mult mai prețioase decât pentru popoarele începătoare ori cu o viață economică puțin desvoltată și puțin organizată. Alte sunt îndrumările ce le oferă dările de seamă anuale pentru En-

glezi ori Germani și alte popoare desvoltate economiceste și altele îndrumările ce le putem noi românii din regatul ungar — să le scoatem din dările de seamă, din bilanțele, ce ni se oferă an de an, în cele trei luni dela începutul anului.

În vreme ce în gazetele streine în aceste trei luni aproape zilnic dai peste judecarea în întregime, ori specializată a anului economic încheiat, în gazetele noastre abia ici-colo dai peste câte o notiță, informatoare asupra cursului vieții economice — a *altor neamuri*. Și de data asta nu din vina gazetelor, ci din lipsa materialului de raportat. Căci la noi abia se poate vorbi de acțiuni economice, chemate să constituie o viață economică organică.

Agricultura, așa cum o avem noi se face pe nimerite, fără calcul și aproape fără sistem. Dintre toți cultivatorii noștri de pământ abia sunt vre-o 10 care să poarte socoteli, să știe spune cu sfârșit de an — dacă munca depusă le-a adus pierderi ori câștig.

Ceilați lucră pe nimerite și adună ori risipesesc fără să știe unde perd și unde câștigă. Numai așa se și poate explica apoi ignoranța și truda zadarnică în cele agricole.

Stabilimente industriale, acțiuni de seamă pe acest teren nu avem. Comerțul purtat de câțiva români e atât de local și neînsemnat încât nu poate servi de bază unor dări de seamă anuale.

Aprecieri generale de sigur se pot face și asupra întregii noastre mișcări economice, care arată de altcum nizuințe spre o consolidare și organizare.

Dar aceste aprecieri în lipsa de date concrete n'au decât valoarea unor judecăți pur personale, redată mai mult ori mai puțin optimist ori pesimist, după firea celui ce le face.

În desorientarea aceasta generală totuș ni se imbie un modest razim de informație — cel puțin pe terenul strict financiar.

Și acest razim, acest punct de plecare pentru culegerea de date asupra desvoltării noastre economice ni-l dau *bilanțele băncilor noastre* — azi în număr de aproape 200.

Din acest punct de vedere bilanțele băncilor noastre, pentru noi au o deosebită importanță. Aceste formează *singura busolă* reală în judecata fie chiar și numai aproximativă a vieții noastre economice.

Aceste constatate — să ne oprim puțin la bilanțele și rapoartele anuale, ce ni le-au pus la îndemână băncile noastre din prilejul încheierii gestiunii anului 1908.

Toate instituttele noastre fruntașe — cu „Albina“ înainte — ne-au dat și de data asta dovezi cifrate că desvoltând activitate tot mai intensă, oferă acționarilor și poporului întreg roade tot mai bogate.

S'ar cere coloane întregi să schițăm măcar activitatea desvoltată în special de instituttele noastre financiare — așa cum ni se prezintă prin cifrele bilanțelor, acum publicate.

Dar nu ăsta e scopul nostru cu aceste scrise.

Aici dorim să scoatem în relief numai câteva din momentele de importanță, ce ni se imbie prin bilanțele băncilor noastre.

Dintre momentele *financiare* se impune în primul rând sbaterea anevoioasă, cu care se vede că s'au luptat, cele mai multe bănci de-ale noastre ca să nu piardă firul progresului an de an — primejduit prin criza financiară *începută* în toamna anului 1907.

Locul încrederii în puterile materiale și intelectuale ce-și aflase expresie în fraze aproape bombastice, la unele băncii în rapoartele anuale pentru gestiunea 1907 — e luat de o resemnare, ce te stăpânește în fața faptului dat.

Căci *urmările* crizei abia în anul 1908 s'au afirmat cu deplină putere și asta nu numai la băncile noastre aproape toate băncile streine și institutțiile industriale și comerciale au simțit

aceste urmări de criză, precum dovedesc cifrele bilanțelor de pe anul 1908.

Rămâne dar că pentru viitor avem cu o învățătură mai mult, că profitul curat nu are îndreptățire să fie *forțat*, când computuri financiare îl stinginesc.

Zicem „pentru viitor“ căci această forțare s'a continuat la unele bănci și anul acesta, cu atât mai desaprobat, cu cât s'a făcut pe temeiul ignoranței publicului.

Numai așa se explică faptul că s'au găsit bănci de-ale noastre care au scos profit curat *la vedere* mai mare, în forma că în decursul anului sau la încheiere au folosit o parte din fondurile de rezervă pentru ajutarea indirectă a profitului.

Alt moment — tot financiar — e faptul că găsim prea multe bilanțe, care ne arată încassări de camete mult mai mari, ca anul trecut, cu toate că capitalele plasate abia s'au mărit cu câteva sute și mii de coroane. Desigur numai prin etaloane prea urcate e posibil să se ajungă asta. Alătura cu aceste se impune și un moment *tehnic*, prin faptul practizat la unele bănci, că dau publicului și acționarilor un bilanț *prea contras* prea puțin deslușitor, cumulând felurite conturi mai puțin „agreate“ în un singur cont numit de obicei ori „Diverși debitori“ ori „Diverse conturi“ etc.

Dintre momentele de ordin economic social și național însemnăm aici câteva:

Nu se mai ține la noi seama de importanța mare ce o au rapoartele și bilanțele anuale ale băncilor noastre — pentru întreg progresul nostru. Căci dacă s'ar ține seamă ar trebui să avem în aceste rapoarte date și informații foarte prețioase relativ la viața economică stăpânită așa zicând de unul sau altul dintre instituttele noastre de bani.

În aceste rapoarte am putea găsi de pildă date și informații despre izvoarele de câștig din partea locului, despre mijloacele de producție, despre starea materială a locuitorilor din ținut, despre gradul lor de cultură, despre felul lor de traiu și alte o mulțime de astfel de date.

Ce bogăție de informații s'ar putea culege din astfel de rapoarte!

Alătura cu aceste am putea avea și bilanțe mai lămurite mai informative, cu deosebire, că situația băncilor noastre este așa fel, încât interesele lor nu pot fi expuse păgubirii prin astfel de informații.

Cu toate că să înrădăcinează tot mai mult părerea, că și instituttele noastre de bani sunt așezăminte *particulare* a acționarilor și prin urmare orice amestec al obștei și al presei în special ar fi nejustificat — credința noastră este, că această părere e greșită, chiar și numai din motivul că toate băncile noastre s'au alcătuit sub scutul național și cu ajutorul însuflețiri naționale și-a sprijinului dat de presă.

Așa fiind, credem că e justă rugarea ca cei dela conducerea băncilor noastre să dea mai multă atenție faptului că sunt *factori în economia națională a poporului nostru* întreg.

Prin urmare li-se impune îndatorirea să-și desvoalte și să-și *întregească* așa fel operațiunile ca să fie sprijinitoare directe a feluritelor acțiuni economice ce se impun și pe terenul agricol și pe cel industrial ori comercial.

Căci singur afacerile de escompt și de credit în general nu mântuie aspirațiile legate de băncile noastre.

Nu dorim ca fiecare bancă de a noastră să se ocupe cu fel și fel de afaceri — înafară de cele de credit, ăsta ar fi un indemn periculos.

Să studieze însă conducătorii băncilor trebuințele *ținutului* în care se află și să nizuiască să satisfacă ori să ajute satisfacerea acestor trebuințe. Căci în un ținut se impune negoțul cu bucate, în alt loc financiarizarea de moșii, în altul ajutorarea economiei de vite, și în altul fabricarea produselor agricole ori valorizarea celor industriale.

Fiecărei bănci i-ar putea reveni o specie din aceste activități și atunci am ajunge de fapt să întreagă economia noastră să fie desfășurată în jurul și în ajutorul băncilor noastre, atât de solide și de reale, cum rar a altor neamuri.

O dezvoltare sănătoasă și un început de organizare economică, după credința noastră nu se poate nădăjdi până atunci, până când ținuturile românești nu vor fi înzestrate cu *tovărășii sătești* de tot felul.

În această privință băncile noastre au îndatoriri capitale, atât față de neam, cât și față de ele însăși.

Chestiunea aceasta e în discuție zilnică de altfel și așa aici nu mai insistăm.

Ar mai fi de relevat multe alte momente ca de pildă: împărțirea profitului, și în special a quotei de binefacere, a conducerii institutelor noastre, a organizării funcționarilor și altele.

Le amintim însă numai de data asta — ca să nu ne extindem prea mult.

Toate aceste însă ar trebui să formeze obiect de neîntreruptă preocupare a cercurilor noastre conducătoare în viața economică.

V. C. Osvadă.

SCRISORI DIN BUCUREȘTI.

Mi-a căzut în mână „prefața“ pe care niște prieteni vor să o pună în fruntea volumului de poezii umoristice ale tânărului poet Bradverde, *) mort în floarea vârstei zilele trecute: Povestea vieții lui Al. Bradverde se aseamănă cu aceea a poetului italian Lorenzo Stecchetti: un șir nesfârșit de suferințe, înseninate foarte rareori de raza speranței, aureolate de melancolie.

Vecinic visător, cu ochii în pământ, sfios, gândindu-se neconștient la răutățile acestei lumi — așa l-am cunoscut noi pe nefericitul prieten Al. Bradverde.

Și acum, când o boală nemiloasă, fatalmente legată de existența ori căruia boem, ni l-a răpus — câțiva dintre acei cărora Bradverde le-a fost drag, ne-am întovărășit să-i scoatem o parte din operă la iveală, rămânând ca îndată ce viitoarele generații îl vor aprecia cât merită, să tipărim al doilea volum: proza lui Al. Bradverde.

Bradverde? Un pseudonim negreșit.

Cel care în paginile următoare ni-se desvăluște în miliarde de suflete, cel care a prins motivul pazvantic al sonetelor lui Teleor, care a imprumutat cu atâta finețe inspirarea crepusculară și nabucodonosoriană a sybicularului rapsod I. Minulescu — Nirvan și a pastişat dela Goga accentele noi în literatura noastră, ca să scrie „Poezia patriotică“ din pag. 38, nu putea să-și păstreze banalul nume al strămoșilor săi, ci și-a adoptat, prins de curentul naționalist porecla unui strămoș al său, prieten cu Vlad Țepeș.

Fiul unei văduve sărace, din nordul Moldovei, Alecu — așa îi ziceam noi — se îndrumă încă de mic copil, spre o mărire nevisată de ai săi.

Neputându-se împacă nici cu severitatea rudelor, nici cu strămtelile și pretențioasele canoane ale școlii, adept al teoriilor vicontelui de Bonald și ale lui Arthur de Gobineau, Bradverde fugea din clasă și petrecea ore întregi în pădure, căutând cuiburi de coțofană în copaci sau sperind fetele ce veneau la fântână.

Îndrăgostit de cerul senin, de taina pădurii, de rurile limpezi, el nu dădea cu zilele pe acasă, ci rătăcea prin crânguri, hrănindu-se cu mere pădurețe, scăldându-se de câte zece ori pe zi în gârla dela capul satului și numai când dorul de măicuța și de frățiorii săi îl prindea, se mai întorcea la căminul părintesc.

Pe tatăl său nu-l cunosuse; — așa e soarta sufletelor mari.

Când deschise bine ochii, când să făcă mai măricel și văzută că e o povară pentru umerii

*) Un pseudonim negreșit.

gârboviți ai mamei sale, își sărută frățiorii, scăldă în lacrimi de recunoștință mâna măicuței iubite — și plecă în lume.

Ajuns în București, fii întâmpinat de o viață plină de mizerii.

Neavând pe nimeni, necunoscând pe nimeni, eră nevoit să doarmă la șosea sau la cișmigiu, să cetească articolele (?) dlui Ion Scurtu, să rătăcească pe drumuri, fără nici o țintă, multumindu-se numai cu un mizerabil dejun de 2—3 lei pe zi, până când nimeri secretar de redacție, la revista glumeată „Răsul Albastru“.

Eră prima zi fericită din noua viață a răposatului nostru prieten.

Aci, i-se plăteau cinci lei pe săptămână, în schimbul următoarelor servicii:

1) Să scrie 10—12 bucăți de răs dintre cari directorul avea să aleagă trei sau patru pentru publicare.

2) Să umble pe la desenator după deseneuri.

3) Să dea deseneurile la zincograf

4) Să corecteze revista

5) Să ajute, seara la expediție

6) Să împartă a doua zi, 1500 de exemplare din revistă, pela chioșcurile de ziare.

7) Să reguleze corespondența cu depozitorii din provincie.

8) Să se uite cât e ceasul la spitalul Colței ca să-și reguleze directorul cișornicul

9) Să se tunză și

10) Să aducă, din când în când, câte un pahar de apă, pentru bunicul directorului — afară bineînțeles de mici servicii ca: ducerea la poștă, cercetarea gazetelor din provincie, supraveghierea tipăririi, cumpărarea hârtiei etc. servicii de cari e atâta nevoie la o revistă.

Smuls dintr'odată, din viața patriarhală a satului, smuls din lumea suferințelor bucureștene, Bradverde fu, negreșit, cam buleversat, începându-și noul fel de trai.

Noile orizonturi pe cari i-le deschidea averea, îl zăpăciră într'atâta, încât el își perdă cumpătul și căzută în desfrâu.

Începă să-și risipească banii, să se abruzezeze cu alcool, iar mai târziu, treapta cea din urmă a degradării, jocul de cărți, îl cuprinse în vârtej și-l țări în prăpastie: fu dat afară dela „Țivil Cazon“, își pierdă reputația și începă să bată apa în piuă cu socialiștii dela „România muncitoare“, alături de Nicu Cocea s. a.

— Nu mai am ce trimite mamei! ne spunea el cu durere, oridecâteori venia vorba de sărăcia lui.

Nu-i păsa că azi n'are ce să mănânce, că mâine n'o să aibă unde dormi: gândul că o nouă săptămână va trece, fără ca mama lui să primească micul său ajutor, îl chinuia și pe nesimțite îl împingea spre mormânt.

Așa a dus-o el vara trecută și primele luni din toamnă: cu ochii pierduți în zare, în urmărirea unui șir de pasări pribege, cari cine știe dacă nu erau să-și falfăie aripile deasupra satului drag, — cu mintea dusă la țărături depărtate, pline de soare și unde s'ar fi găsit și pentru el o rază de noroc.

N'a avut parte însă...

Iarna care se apropia își trimise vestitorii. Vântul rece, nopțile friguroase îi grăbeau sfârșitul. Neurastenia și paralizia progresivă își făceau efectul — și într'o bună zi fii nevoit să plece spre Sibiu, unde auzise el că s'a mai vindecat un prieten bolnav.

La Sibiu însă, bantuiă tifosul și intrigile cucoanelor. A fugit și de acolo. S'a dus la Poiana, un sat de munte, unde speră că o să-și găsească vindecarea. Aci însă, s'a întâlnit cu un gazetar, Demetru Marcu (n'o fi rudă cu redactorul d-tale responsabil, domnule Goga?) care îi cetă o miie de cugetări, șaptezeci și opt de poeme în proză și un imn, în versuri albe. Atât i-a

trebuit: a horcăit odată, a întins brațele și a căzut mort.

L-au îngropat în palatul Brukenthal, din Sibiu, sub roata lui Horia. Să-i fie țărâna ușoară!...

9 Februarie 1909.

E. Victor.

ȘTIRI.

Publicăm în acest număr al revistei noastre studiul temeinic al distinsului nostru colaborator Sf. S. Dl. Dr. Miron E. Cristea în care tratează chestiunea reformei sinodale din România. Nădăjdum, că cercurile competente din Regat vor încredința de cuvenita luare aminte problemele desfășurate de eminentul bărbat al clerului nostru, ale cărui judecăți purced din înțelegerea superioară a trebuințelor bisericii noastre și se întemeiază pe spiritul de progres prin care marele arhiepiscop de odinioară Andrei Șaguna a croit temelii nouă vieții noastre bisericesti.

Conferința dlui Dr. I. Lupăș din Dumineca trecută a avut o reușită din cele mai bune. Dl. Lupăș cu cunoscuta-i competență de cunoscător al trecutului nostru, a înfățișat publicului numărul anii 1848—49 din viața arhiepiscopului Șaguna. Conferințiarul a arătat starea generală a monarhiei noastre în alți ani sbuciumați, a schițat mișcarea politică a poporului nostru și-a zugrăvit neobosită activitate a arhiepiscopului Șaguna în acest timp. Dl. Lupăș a fost ascultat cu viu interes și felicitat călduros de numeroasa asistență.

In cel mai nou pomelnic al cărților românești proscrise de ministru se află și cartea amicului nostru Dl. Il. Chendi: *Impresii*, apărută în editura „Minerva“. Te miri ce i-a cășunat rășboinicului nostru stăpân...

Astăzi în sala festivă a „Asociațiunii“, la orele 6 seara, dl. Matei Voileanu își va desvolta conferința „Expediția lui Nansen“.

Subiectul e mai mult decât interesant. Se prevede o frumoasă serată.

Balul mascat organizat de un comitet de tineri din inteligența română locală, a avut un succes strălucit.

Și desigur, exprimăm unanima părere spunând că între cele mai interesante „măscuțe“, interesante pentru eleganța lor și pentru gustul în alegerea costumelor, — au fost d-rele Tia Hodoș și Otilia Comșa. Nu mai puțin interesantă a fost „masca“ dnei Adelina Tăslăuanu, care a fost obiectul atențiunii generale.

Un comitet compus din dnii General Lupu, Sterie Ciurcu, Cesar Popovici și Mariu Sturza, având ca susținători pe întreaga suflare românească din Viena, a luat inițiativa ridicării unei biserici românești în capitala Austriei.

După o scrisoare primită din Viena, ni-se spune că primarul aceluia oraș, cunoscutul apărător al cauzelor drepte, Dr. C. Lueger, a binevoit a donă în mod gratuit un loc pentru construirea locașului Dumnezeesc proiectat.

Rămâne acum ca românii mărinoși să sprijinească actul acesta de mare importanță națională.

Solemnitatea investirei mitropoliților României, s'a făcut Dumineca trecută în București cu toate onorurile cuvenite.

Discursul I. P. S. S. Metropolitului Primat Athanasie cum și cel al Metropolitului Pimen, ținute în sala Tronului, în fața Regelui, a reprezentanților guvernului și a corpurilor legiuitoare, sunt o frumoasă cheazășie de muncă pentru viitor întru marea și sfânta cauză a bisericii Românești.

M. S. Regele Carol, a răspuns printr'o frumoasă cuvântare Metropoliților, îndemnându-i să

ia pildă dela fericiții lor înaintași, Iosif și Veniamin, a căror muncă a dat României atât de frumoase roade.

Inarmarea femeilor sârbe. În Istoria modernă e primul caz, că femeile se organizează în număr mare pentru războiu. Este un simptom al patriotismului dus la fanatism.

Femeile sârbe vre-o două mii, se pregătesc de mai multe săptămâni cu exercițiul armelor, pentru ca în momentul când patria va face apel, ele să poată da ajutor soților și fiilor lor. O doamnă bogată, văduva unui patriot sârb, a agitat această idee și a întemeiat prima legiune de femei în număr de 200. Un colonel a cedat rugărilor comitetului de inițiativă și a pus la dispoziția beligerantelor viitoare ofițeri instructori și arme. Zilnic se fac exerciții de tir și de mânănuirea armelor, domnind o disciplină exemplară. Sunt hotărâte să nu desarmeze până nu va ceda dușmanul.

Concurs. În conformitate cu dispozițiunile pentru administrarea fondurilor și fundațiilor „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“, se publică concurs pentru „premiul Andreiu Murășan“ pe doi ani de câte K 300.

La concurs se admite orice lucrare originală de cuprins literar, tipărită în Ungaria în cursul anilor 1907 și 1908.

Concurenții vor avea să înainteze până la 1 Maiu a. c. st. n. la biroul „Asociațiunii“ în Sibiu cinci exemplare din lucrările lor. Decernarea premiului se va face în ședința plenară a secțiunilor științifice-literare, iar premiarea în adunarea generală din acest an.

Sibiu, 1 Februarie 1909. — Președintele Asociațiunii: *Iosif Șterca Șuluțu* m. p.

Un nou voiaj al ex-președ. Statelor-Unite. După 25 de ani consacrați vieții publice, la 4 Martie st. n. Roosevelt va părăsi America și va călători prin lumea largă doi ani deplin.

În societatea a trei naturaliști eminenti și fiul său, Kermit, ex-președintele va studia posesiunile engleze din Africa. El va face o colecțiune de mamifere, reptile, păsări, insecte, etc., ce o va dărua apoi Museului național din Washington.

În Europa va vizita trei capitale. La Berlin va ține o conferință despre centenarul înființării Universității din Berlin.

De aici se va duce la Paris, unde va ține în sala cea mare a Sorbonei o conferință despre viața și faptele marchizului de La Fayette.

A treia conferință o va ține la Oxford. E de notat că Roosevelt va vorbi în limba țarilor unde va ține conferințele.

Ex-președintele va călători ca un simplu cetățean american.

Dănsul nu vrea să fie primit cu ceremonii nice și nu va solicita nici o audiență la nici un împărat sau rege.

Suvenirile voiajului său le va publica un editor din New-York în fascicule. Roosevelt e plătit 1 fr. 25 cuvântul.

Memorandul Sârbiei către Puteri. Prințul moștenitor al Sârbiei a primit ieri după amiază textul memorandului destinat marilor puteri. După aceea s'a dus la Casina militară, unde în prezența a 100 ofițeri a citit unele părți din memorandum, în care Austria e violent atacată.

Mai este atacată și politica Rusiei.

I-se pune în vedere lui Isvolski că nu aprobă nimeni politica lui germano-filă.

Poporul și țarul țin la o politică slavă.

Din toată lumea. Nici o putere europeană nu a recunoscut oficial până acuma proclamarea subită a independenței Bulgariei. Anglia mai cu seamă, se opune cu desăvârșire la aceasta.

— Cunoscutul deputat Puriskevici a adresat doamnei Filosofow o scrisoare insultătoare, în chestiunea străduințelor acesteia pentru emanciparea femeilor în Rusia. D-na Filosofow l-a provocat la duel pe deputatul puțin galant, și Puriskevici a acceptat duelul. Astfel, lumea va asista acuma pentru prima oară, la încrucișarea săbiei între un bărbat și o femeie.

— Ziarul „Stampa“ din Belgrad află din sorginte sigură că Anglia are de gând să propună un tribunal arbitral, compus din Anglia, Franța, Germania și Italia. Rusia și Austro-Ungaria, fiind state interesate în cauză, vor fi excluse.

Îndatorirea acestui tribunal ar fi să aplaneze conflictul dintre Austria și Sârbia. Părțile vor trebui să declare mai întâi că se vor supune sentinței acestui tribunal.

Sârbia va prezenta acestui tribunal memoriul ei.

— „Făcut-a prințul George al Sârbiei în zadar călătoria sa la Petersburg!“, — aceasta-i întrebarea pe care întreaga presă europeană și-o pune.

— Se desminte știrea mobilizării în Bulgaria.

— Din Uskule vine știrea că în apropiere de satul Redania, a avut loc o violentă ciocnire între o bandă de briganzi turci și între trupele turcești. Dintre briganzi au căzut loviți de moarte doi inși. Sunt numeroși răniți de amândouă părțile.

— „Daily Telegraph“ află din Constantinopole, că Turcia ia măsuri pentru apărarea graniței; face întărituri noi și garduri de sârmă ca să fie pregătită pentru orice eventualitate.

— Mai multe sguduituri produse de un cutremur de pământ au fost simțite la Elche, lângă Alicante (Spania). Populația a fugit înspăimântată; o panică de nedescris s'a produs într-o biserică; mai multe femei, copii și bătrâni au fost striviți sub picioare.

— Într'un interviu acordat ziarului „Tribuna“ din Roma, Vuici, ministrul plenipotențiar sârb de acolo, a declarat că Sârbia nu renunță în nici un caz la cererea ei dreaptă de compensațiuni.

Cum se cunoaște laptele falsificat. „Zeitschrift für d. Chemische Apparaten“ — zice „La Nature“ — arată că mijlocul cel bun de-a cunoaște laptele de-i falsificat sau ba, e să aflăm la ce grad îngheață. Laptele de vacă îngheață la — 0.55 (cu 0.03° variație). Astfel și determinându-i și greutatea specifică putem ști dacă laptele e zmântănit sau adăogit cu apă. Trebuie să se știe că înghețarea nu atârână de câtimea de materii grase. Deci prin înghețare aflăm de are apă, iar prin greutatea lui, dacă e sau nu zmântănit.

Vremea cea mai bună pentru tăiat copacii. Când e timpul cel mai potrivit pentru doborât copacii? „La Nature“ zice că odinioare se credea că este o vreme când e mai cu folos să dobori copacii, căci ar fi dând lemn mai bun. „Scientific American“ arată că s'a făcut cercare cu patru pini de aceeași vrastă și tot una de groși și de înalți. Pe unul l-au tăiat la sfârșitul lui Decembrie; pe al doilea la al lui Ianuarie; pe al treilea la al lui Februarie și pe al patrulea, în Martie.

Cel tăiat în Decembrie a dat grinzi de două ori mai tari decât cel tăiat în Februarie. Stâlpi din ramuri tăiate în Decembrie, erau sănătoși peste 16 ani, iar cei din Martie se rupeau foarte lesne până în 3—4 ani. S'a mai dovedit că lemnul tăiat în Decembrie e mai puțin poros. E lesne de cunoscut lemnul tăiat în Decembrie, căci are în el scrobeală și deci se albăstrește udat cu tinctură de iod.

Hilmi Pașa numit mare vizir. La deschiderea ședinței Camerei președintele anunță că a comunicat deja Sultanului votul Camerei și că a primit telegrame dela palat, prin cari i-se anunță

că Hussein Hilmi Pașa a fost numit mare vizir și ministru de interne și însărcinat cu formarea noului cabinet.

Ziaeddin Kaziasker de Rumelia a fost numit Seic-ul-Islam.

Camera a respins cu o mare majoritate de voturi moțiunea deputatului izraelit Carasso, care cerea să se deschidă un proces în contra lui Kiamil Pașa, pentru înlocuirea arbitrară a miniștrilor de războiu și de marină.

Camera a primit cu aplauze comunicarea despre schimbarea marelui vizir și a cercetat diferitele moțiuni propuse.

La orele șase a avut loc la Poartă, cu ceremonia obicinuită, cetirea hattihumayunului de numire a lui Hilmi Pașa, care sosind dela Yldiz Kiosk la Poartă, a fost primit cu aplauze de către o imensă mulțime. Hattihumayanul menționează necesitatea, care a fost de a se revocă Kiamil Pașa; că Hilmi Pașa a fost însărcinat să propue alți ministri, relevează dorința Sultanului de a păzi Constituțiunea și de a asigura ordinea și propășirea țării și bunăstarea tuturor supușilor.

Proprietar-editor: OCTAVIAN GOGA.
Red. responsabil: DEMETRU MARCU.

Cassa de păstrare (reuniune)

— în Săliște. —

Primește depuneri spre fructificare cu 4%, pe lângă un termen de anunț mai lung cu 4½%, iar depuneri mai mari cu 5%.

Depuneri se plătesc, după starea cassei și fără anunț.

Darea de camete o plătește institutul.

Depuneri și ridicări se pot face și pe cale poștală cu cecuri.

Imprumuturi acoardă pe cambii, pe obligațiuni cu caventați, pe ipoteci precum și ca credite de Cteurent pe lângă asigurarea hipotecară sau hârtii de valoare (acții și efecte publice).

Etalonul de interese variază între 8% și 6% netto după mărimea imprumutului și asigurarea oferită.

8—20

Direcțiunea.

„GEOGEANA“,
institut de credit și economii, societate pe acții
— în Geoagiu (Algyógy). —

Primește depuneri spre fructificare:

Cu 4½%, dacă anunțul e scurt. Intrucât permite starea cassei, aceste se replătesc și fără anunț.

Cu 5%, dacă sumele sunt cel puțin de 500 cor. și termenul de anunț 15 zile.

Cu 5½%, dacă se depun sume de 1000—2000 cor. cel puțin pe 1 an, cu anunț statutar.

Sume mai mari, după învoeli speciale.

Depuneri de ale corporațiilor culturale se retribuesc cu 6%.

Darea de interese o plătește institutul.

Interesele se capitalizează de două ori pe an: în 30 Iunie și 31 Decembrie.

Depuneri și ridicări se pot face și prin poștă, ori prin mandate de cec. De asemenea punem la dispoziția celor doritori cassetă de economizare.

5—12

Direcțiunea.

„ALBIŢA“, institut de credit și economii în Sibiiu.

CONVOCARE.

Domnii acționari ai institutului de credit și de economii «ALBINA» sunt invitați prin aceasta în virtutea §-lui 20 din statutele societății la

a XXXVI-a adunare generală ordinară,

care se va ține în Sibiiu, Sâmbătă în 27 Martie 1909 st. n. la orele 10 a. m. în sala festivă a Muzeului «Asociațiunii» cu următoarea

Ordine de zi:

1. Bilanțul anului de gestiune pe anul 1908 și raportul comitetului de supraveghiere.
2. Distribuirea profitului net realizat conform bilanțului.
3. Distribuirea sumei destinate pentru scopuri culturale și de binefacere.
4. Fixarea prețului marcelor de prezență pentru anul curent.
5. Fuzionarea cu institutul de credit și economii „Lugoșana”.
6. Urcarea capitalului social.
7. Modificarea statutelor institutului.
8. Modificarea concluzului Nr. X. din 1907 relativ la înființarea din partea „Asociațiunii” a internatului de băieți în Sibiiu.
9. Alegerea a 2 membri în direcțiune cu mandat pe 6 ani.
10. Alegerea membrilor (5) a comitetului de supraveghiere cu mandat pe 3 ani.

Obiectele de sub punctele 6 și 7 ale ordinei de zi în sensul §-lui 30 al statutelor institutului numai în acel caz se vor putea pertracta în această adunare generală, dacă în ea va fi reprezentată cel puțin o terțialitate a acțiunilor emise.

Domnii acționari, cari voesc a participa la adunarea generală în persoană sau prin plenipotențiați în conformitate cu §§-ii 23, 24 și 25 din statutele societății, sunt rugați a-și depune acțiunile și eventual dovezile de plenipotență cel mult până Mercuri în 24 Martie a. c. st. n. 6 oare p. m. la casa centralei noastre în Sibiiu sau a filialelor din Brașov și Lugoș.

Depunerea acțiunilor, respective a plenipotențelor spre scopul indicat se poate face și la institutele: «Ardeleana» în Orăștie; «Bihoreana» în Oradea-mare; «Bocșana» în Bocșa-montană; «Furnica» în Făgăraș; «Lipovana» în Lipova; «Oraviciana» în Oravița; «Patria» în Blaj; «Silvania» în Șimleu; «Timișana» în Timișoara; «Victoria» în Arad și «Cassa de păstrare» în Mercurea și în Săliște, în acest caz însă cel mult până Sâmbătă în 20 Martie a. c. st. n.

Sibiiu, în 15 Februarie, 1909.

Direcțiunea.

ACTIVE.		CONTUL BILANȚULUI.		PASIVE.	
	K	f		K	f
Cassa în număr	73,036	84	Capital social:		
Monete	11,972	08	12,000 acțiuni à K 200	2.400,000	—
Cambii de bancă	13,055,802	55	Fondul de rezervă al acționarilor	343,000	—
Împrum. ipot. în scrisuri fonc.	8.789,305	40	Fondul de garanție al scrisurilor fonciare	500,000	—
„ „ „ număr	395,246	55	Fondul special de rezervă	112,488	15
Credite cambiale cu acoperire hipotecară	1.834,534	97	Fondul de pensuni al funcționarilor	593,436	—
Credite de cont-curent	3.524,877	73	Depuneri spre fructificare	16.656,913	56
Credite personale	1.350,615	—	Scrisuri fonciare cu 5% în florini în circulaț.	900,000	—
Avansuri pe efecte publice	46,299	50	Scrisuri fonc. cu 5% în coroane în circulaț.	3.581,000	—
Casa institutului, realități dela gara Brașov și div. realități de vânzare	503,883	96	Scrisuri fonciare cu 4½%	2.300,000	—
Efecte publice	2.903,818	05	Scrisuri fonciare eșite la sorti în circulațiune	189,000	—
Acțiuni dela diverse bănci	92,000	—	Cambii de bancă reescontate	4.375,376	19
Efectele fondului de garanție al scris. fonc.	533,558	50	Diverse conturi creditoare	846,591	14
Efectele fondului de pens. al funcționarilor institutului	208,963	—	Dividende neridicate	1,232	—
Interese după efecte	28,025	78	Interese anticipate pro 1909	144,357	30
Mobilier	4,000	—	Interese transitoare de scris. fonciare	112,700	—
după amortizare de	2,000	—	Profit net	341,893	75
Interese transit. restante și debitori	44,048	18			
	33.397,988	09		33.397,988	09

DEBIT.		CONTUL PROFIT ȘI PERDERE.		CREDIT.	
	K	f		K	f
Interese:			Interese:		
pentru depuneri spre fructificare	713,290	90	dela cambii de bancă	691,266	33
„ scrisuri fonciare	311,678	22	„ împrumuturi hipotecare	482,609	44
	1.024,969	12	„ credite camb. cu acop. ipot.	120,366	46
Spese:			„ efecte publice	133,388	80
Salare	136,604	12	„ credite personale	103,171	28
Bani de cvartir	24,587	50	„ credite de cont-curent	121,001	48
Imprim., registre, portó, diverse	26,170	16	„ avansuri pe efecte	2,464	74
Marce de prezență	8,610	—		1.654,268	53
	195,971	78	Chirii	13,182	42
Contribuțiune:			Profit la monete	1,569	71
directă	32,856	92			
10% dare la inter. dela depuneri	71,329	09			
Amortizare din mobilier	2,000	—			
Profit net	341,893	75			
	1.669,020	66		1.669,020	66

Sibiiu, 31 Decemvrie, 1908.

Șuluțu m. p.,
membru al direcțiunii.

A. Lebu m. p.,
membru al direcțiunii.

Dr. Beu m. p.,
membru al direcțiunii.

Cosma m. p.,
director executiv.

St. Stroia m. p.,
membru al direcțiunii.

Iosif Lissai m. p.,
contabil-șef.

S. Raicu m. p.,
revizor-expert al „Solidarității”.

Subsemnatul comitet am examinat conturile prezente și le-am aflat în deplină regulă și în consonanță cu registrele institutului.

Sibiiu, 12 Februarie, 1909.

Comitetul de supraveghiere:

Mateiu Voileanu m. p.

Dr. V. Bologna m. p.

Ioan Henteș m. p.

Victor Fincu m. p.